

Universitatea „Babeş-Bolyai” din Cluj-Napoca

Facultatea de Teologie Ortodoxă

Şcoala Doctorală „Isidor Todoran”

***„HRISTOS ÎMPĂRTĂŞIT COPIILOR” – REDIVIVA
CATEHIZĂRII PAROHIALE: CONTEXT, CONȚINUT,
STRATEGII DIDACTICE***

Rezumatul tezei de doctorat

Conducător științific:

Pr. Prof. Dr. Vasile Gordon

Doctorand:

Pr. Constantin-Sorin Lungoci

Cluj-Napoca

2018

CUPRINS

Abrevieri

INTRODUCERE

CAP. 1: ISTORICUL PROGRAMULUI CATEHETIC „HRISTOS ÎMPĂRTĂȘIT COPIILOR” ÎN PATRIARHIA ROMÂNĂ

1.1. Necesitatea programului catehetic *Hristos împărtășit copiilor*

1.2. Complementaritatea cu ora de religie

1.3. Principii didactice utilizate

1.3.1. Definiții și delimitări

1.3.2. Principiile didactice și catehetice aplicate în proiectul „Hristos împărtășit copiilor”

1.3.2.1. Principiul hristocentric (teocentric)

1.3.2.2. Principiul eclesiocentric

1.3.2.3. Principiul autonomiei și respectării libertății individuale

1.3.2.4. Principiul respectării particularităților de vârstă și individuale

1.3.2.5. Principiul motivației

1.3.2.6. Principiul temeiniciei și durabilității

1.3.2.7. Principiul intuiției

1.3.2.8. Principiul învățării conștiente și active

1.3.2.9. Principiul îmbinării teoriei cu practica

1.4. Istoricul proiectului „Youth Bible Curriculum”

1.4.1. Prezentare generală

1.4.2. „Hristos împărtășit copiilor” în Patriarhia Română

1.4.3. „Hristos împărtășit copiilor” în Diaspora românească

1.5. Colaborarea cu organizația World Vision

1.6. Date statistice: eparhii, birouri de catehizare

CAP. 2: ISTORICUL PROGRAMULUI CATEHETIC „HRISTOS ÎMPĂRTĂȘIT COPIILOR” ÎN ALTE ȚĂRI

2.1. Albania

2.2. Armenia

2.3. Bosnia și Herțegovina

2.4. Georgia

2.5. Liban

2.6. Rusia

2.7. Concluzii

CAP. 3: LEGISLAȚIE – HOTĂRĂRILE SFÂNTULUI SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

3.1. Hotărârea nr. 4682/2000 a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române

3.1.1. Manual de cateheză ortodoxă pentru copiii de 11-12 ani

3.1.2. Învățătorul Ortodox „Cu noi este Dumnezeu”. Ghidul profesorului de religie

3.2. Hotărârea nr. 4508/2005 a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române

3.3. Hotărârea nr. 1924/2008 a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române

3.4. Hotărârea nr. 5180/2008 a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române

3.5. Implicațiile hotărârilor Sfântului Sinod cu privire la dezvoltarea proiectul *Hristos împărtășit copiilor*

3.5.1. Congresul Național „Hristos împărtășit copiilor”

3.5.1.1. Seminarul Național „Hristos împărtășit copiilor”

3.5.1.2. Al II-lea Congres Național „Hristos împărtășit copiilor”

3.5.1.3. Al III-lea Congres Național „Hristos împărtășit copiilor”

3.5.1.4. Al IV-lea Congres Național „Hristos împărtășit copiilor”

3.5.1.5. Al V-lea Congres Național „Hristos împărtășit copiilor”

3.5.1.6. Al VI-lea Congres Național „Hristos împărtășit copiilor”

3.5.1.7. Al VII-lea Congres Național „Hristos împărtășit copiilor”

3.5.1.8. Al VIII-lea Congres Național „Hristos împărtășit copiilor”

3.5.1.9. Al IX-lea Congres Național „Hristos împărtășit copiilor”

3.5.1.10. Al X-lea Congres Național „Hristos împărtășit copiilor”

3.5.2. Concursul Național „Hristos împărtășit copiilor”

3.5.2.1. „Crezul meu!”

3.5.2.2. „Copilul în familie – Botezul meu”

3.5.2.3. „Copilul învață iubirea lui Hristos”

3.5.2.4. „Bucuria de a fi creștin”

3.5.2.5. „Sfânta Euharistie - lumina vieții creștine”

3.5.2.6. „Mâini întinse spre lucrarea poruncilor lui Dumnezeu”

3.5.2.7. „Biserica și Școala din sufletul meu”

3.5.2.8. „Icoana și Școala mărturisirii”

3.5.2.9. „Unirea: libertate și unitate”

3.5.3. Centrul parohial pentru copii și tineri

CAP. 4: MATERIAL LOGISTIC

4.1. Curriculum biblic

4.2. Ghidurile catehetice

4.3. Îndrumătorul catehetic

4.4. Jurnalul catehetic

4.5. Noul curriculum biblic

CAP. 5: STRATEGII PRACTICE DE IMPLEMENTARE ÎN PAROHII

5.1. Pași de implementare

5.2. Cadrul de desfășurare

5.3. Modalități practice de motivare a participanților

5.4. Metode activ-participative

5.4.1. Definiții și incursiuni etimologice

5.4.2. Premisele unei catehizări (inter)active prin proiectul „Hristos împărtășit copiilor”

5.4.3. Proiectarea cu ajutorul metodelor (inter)active a proiectului „Hristos împărtășit copiilor”

5.4.4. Avantajele și limitele utilizării modelului ERR în proiectul „Hristos împărtășit copiilor”

5.4.5. Metode activ-participative utilizate în cadrul proiectului „Hristos împărtășit copiilor”

5.4.5.1. Metode activ-participative utilizate în evocarea cunoștințelor anterioare

5.4.5.1.1. Brainstorming

5.4.5.1.2. Gândiți/Lucrați în perechi/Comunicați

5.4.5.1.3. Stabilirea succesiunii evenimentelor

5.4.5.1.4. Ciorchinele

5.4.5.2. Metode activ-participative utilizate în realizarea sensului

5.4.5.2.1. Unul stă, trei circulă

5.4.5.2.2 Cubul

5.4.5.2.3. Studiul de caz

5.4.5.2.4. Phillips 6-6

5.4.5.2.5. Cadranele

5.4.5.3. Metode active utilizate în reflecție

5.4.5.3.1. Linia vieții

5.4.5.3.2. Turul galeriei

5.4.5.3.3 Jocul de rol

5.4.5.3.4. Mozaicul

5.5. Colaborarea cu profesorul de religie

5.5.1. Parteneriatele educaționale

CAP. 6: STUDII DE CAZ

6.1. Centrul cultural catehetic „Sfântul Efrem cel Nou” Girov

6.2. Centrul educațional - social „Sfinți Apostoli Petru și Pavel” Medgidia

6.3. Centrul catehetic Fabric Vest

6.4. Centrul Educațional „Sfânta Eufimia” Brașov

6.5. Centrul catehetic „Sfântul Ierarh Nicolae” Frâncești

6.6. Centrul catehetic „Buna Vestire” Cluj-Napoca

6.7. Centrul cultural catehetic Ateneul Sfântului Pantelimon

6.8. Centrul cultural catehetic „Ep. Dr. Vasile Stan” Târgu Lăpuș

CAP. 7: ALTE PROGRAME CATEHETICE

7.1. Proiectul „Alege Școala!”

7.1.1. Proiectul „Alege Școala!” (2009 – 2012)

7.1.2. Proiectul „Alege Școala!” (2010 – 2013)

7.1.2.1. Sesiunile de formare „Alege Școala!”

7.1.2.2. Taberele de creație „Licăr de Lumină”

7.1.2.3. Identificarea profilului cognitiv și socio-emoțional al copiilor din

proiectul „Alege Școala!”

7.1.2.4. Concursul de creație „Alege Școala!”

7.1.3. Proiectul Alege Școala în regiunile de dezvoltare Vest, Sud-Vest Oltenia și Nord-Vest (2014-2015)

7.1.3.1. Cercetare asupra factorilor de risc ai abandonului școlar

7.1.4. Proiectul „Alege Școala! (2015)

7.1.5. Noile proiecte „Alege Școala!”

7.1.5.1. Alege Școala - o șansă pentru viitor!

7.1.5.2. Alege Școala - educație de calitate, viitor în comunitate!

7.1.5.3. Alege Școala!

7.1.6. Aspecte catehetice ale proiectului „Alege Școala!”

7.2. Proiectul de catehizare „The Way”

7.2.1. „Calea Mântuirii” în țara noastră, proiect pentru catehizarea adulților

CONCLUZII

BIBLIOGRAFIE

CUVINTE CHEIE:

catehizare, educație religioasă, revigorarea catehezei parohiale, instrumente, mijloace și strategii de catehizare, program(e) catehetic(e).

REZUMAT

Prezenta lucrare de doctorat, intitulată „«Hristos împărtășit copiilor» - rediviva catehizării parohiale: context, conținut, strategii didactice”, se înscrie în aria de cercetare specifică domeniului Teologiei Practice, la disciplina Catehetică.

Aria cercetării tezei include categoria mijloacelor moderne de catehizare colective sau pe grupe¹, corelarea acestora cu procesul de revigorare a catehezei parohiale în cadrul Bisericii Ortodoxe Române, recuperarea unei funcții catehetice grav afectate în perioada comunistă în spațiul ortodox, extinderea catehizării la alte categorii de vârstă și posibilitatea de a îmbogăți noua strategie de catehizare prin valorificarea datelor recente din domeniul științelor educației.

Demersul nostru vizează, pe de o parte, o serie de aspecte legate de nevoia de catehizare, de necesitatea de a face accesibilă învățătura ortodoxă în contextul actual al provocărilor variate, pentru a contribui la formarea moral-religioasă, la creșterea și maturizarea în credință a celor catehizați, iar pe de altă parte, vizează strategia de (re)organizare a catehezei parohiale la nivelul Patriarhiei Române, reflectată în hotărârile Sfântului Sinod, în rapoartele de activitate anuale ale centrelor eparhiale, în rapoartele de activitate catehetică prezentate la congresele naționale „Hristos împărtășit copiilor” și în inițiativele și preocupările eparhiilor de a dezvolta activitatea catehetică pe plan local.

Argumentul cercetării este dat de „nevoia urgentă de a oferi copiilor și tinerilor Cuvântul lui Dumnezeu într-o formă atractivă, care să le deschidă inimile spre un set de valori autentice, într-o lume seculară înșesată de pseudovalori, marcată de golul format în societatea românească, în timpul și după perioada comunistă. Importanța și impactul proiectului se resfrâng asupra generației care acum se formează și care devine responsabilă pentru viitorul țării”².

¹ Nicușor Beldiman, *Repere ale educației religios-morale în literatura omiletică și catehetică românească din secolul al XX-lea*, Ed. Universității din București, București, 2017, pp. 339-342.

² „Al doilea Congres Național «Hristos Împărtășit Copiilor»”, *Comunicate de presă*, 31 august 2009,

Efortul cercetării noastre se îndreaptă spre susținerea ideii de revigorare a catehezei parohiale, de reactivare a componentei didactice în contextul slujirii preoțești, a armonizării ei în contextul socio-cultural contemporan, pentru a da răspuns adecvat cerințelor și exigențelor actuale. Chiar dacă programul catehetic „Hristos împărtășit copiilor” are ca obiectiv principal catehizarea copiilor și a tinerilor, prin intermediul lui, Biserica își manifestă lucrarea învățătoarească și asupra adulților, în special asupra părinților copiilor. Din punct de vedere practic, nu putem separa viața religioasă a omului de viața sa cotidiană, cu preocupările lui, cu nevoia de comunicare, cu întrebările și așteptările lui. Asistăm la transformări majore în societatea actuală, atât în exteriorul, cât și în interiorul acesteia. Astăzi, constatăm că s-a schimbat structura interioară a omului însuși³. În acest context, al frământărilor multiple, al confuziilor de ordin existențial și spiritual, Biserica se află în situația de a găsi noi strategii de catehizare și de a asigura un dialog eficient, ziditor cu toți credincioșii ei, indiferent de vârstă, de timp sau de loc.

„Făcând parte din tehnologia educațională colectivă, promovată de numeroase orientări psihopedagogice actuale, *cateheza de grup*, pe lângă faptul că oferă un cadru propice dezvoltării personalității moral-duhovnicești și stimulării creativității, este și un mijloc remarcabil de învățare a adevărilor de credință și de formare duhovnicească atât a copilului, cât și a persoanelor de alte vârste. Se impune însă o nouă viziune catehetică, *hristocentrică și pnevmatizată*, care să aibă drept scop nu doar simpla informare teologică, ci înduhovnicirea copilului”⁴.

Un asemenea demers propune programul catehetic „Hristos împărtășit copiilor”, care are ca finalitate unirea cu Hristos și creșterea în Hristos. Prezent la al VIII-lea Congres Național „Hristos împărtășit copiilor” (2015), Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, afirma că:

„«Hristos împărtășit copiilor» nu este numai împărtășania din potir, «Hristos împărtășit copiilor» este Hristos din Evanghelie. Împărtășania a fost instituită la sfârșitul activității predicatoriale a Mântuitorului și la sfârșitul activității Sale pastorale când a avut grijă de cei bolnavi și i-a vindecat, de cei flămânzi și i-a săturat. Deci, Sfânta Euharistie este concluzia prezenței lui Hristos în forma cea mai concentrată și sensibilă, dar Hristos este prezent în Sfânta Evanghelie, în toate rugăciunile

[http://www.comunicatedepresa.ro/world-vision-romania/al-doilea-congres-national-hristos-impartasit-copiilor/;](http://www.comunicatedepresa.ro/world-vision-romania/al-doilea-congres-national-hristos-impartasit-copiilor/)
data accesării: 29 mai 2018.

³ Gheorghios D. Metallinos, *Parohia – Hristos în mijlocul nostru*, trad. Ioan I. Ică jr, ediția a II-a, Ed. Deisis, Sibiu, 2004, p. 59.

⁴ Eugen Jurca, *Experiența duhovnicească și cultivarea puterilor sufletești*, ediția a II-a, Ed. Marineasa, Timișoara, 2006, pp. 189-190.

din timpul Sfintei Liturghii, de aceea noi spunem «Hristos în mijlocul nostru», înainte de a ne fi împărtășit. «Hristos împărtășit copiilor» înseamnă iubirea lui Hristos împărtășită copiilor»⁵.

Stadiul cercetărilor actuale ilustrează perioada relativ scurtă, de 10 ani, care s-a scurs din momentul lansării și implementării naționale a proiectului „Hristos împărtășit copiilor”. După cum se știe, în Biserica Ortodoxă Română proiectul a fost aprobat în 2006 și s-a dezvoltat cu precădere în Mitropolia Moldovei și Bucovinei, iar din anul 2008 acest proiect avea să fie extins la nivel național, creându-se o adevărată structură catehetică. Deși proiectul catehetic face parte din rândul mijloacelor moderne de catehizare, valorificând rezultatele celor mai recente cercetări din domeniile de interferență (pedagogie, psihologie, sociologie și științele comunicării), propunând o metodă nouă de catehizare, structurată pe trei componente: descoperire, interacțiune, aplicare, acesta nu a făcut obiectul unei ample lucrări de cercetare. Încă de la începutul apariției programului „Hristos împărtășit copiilor”, colaborarea academică (la nivel universitar) cu profesorii de catehetică și omiletică avea să se concretizeze prin măsuri de evaluare a proiectului, de susținere și de promovare a lui în rândul studenților, fiind inclus în cadrul cursurilor de pregătire catehetică ale studenților de la Facultatea de Teologie. În ultimii ani, tema în cauză a fost abordată în cadrul unor lucrări de licență și de dizertație, respectiv în cadrul unor lucrări pentru obținerea gradului I în preoție sau/și în învățământ. Și în aceste cazuri, cercetarea s-a limitat la prezentări generale ale proiectului și la aplicarea lui locală. Totodată, constatăm un număr foarte restrâns de studii scrise pe această temă în limba română, ca de altfel și în context internațional, acolo unde programul este aplicat. Nu același lucru putem spune despre articolele și numeroasele știri apărute în presa bisericească și laică, națională și locală, care au contribuit la mediatizarea etapelor de implementare a proiectului și a activităților aferente lui. În acest caz, multitudinea articolelor ne-a permis să observăm o impulsivitate a activității catehetice cu copiii și tinerii, odată cu dezvoltarea proiectului catehetic.

Având în vedere aceste considerente, se impunea nevoia unei cercetări care să permită o analiză sistematică (teoretică și practică) și o expunere structurală a proiectului sub aspectul fundamentării lui, a dezvoltării sale cronologice (perspectivă diacronică), a identificării

⁵ „Patriarhul României la Congresul Național «Hristos împărtășit copiilor»”, *Basilica*, 23 septembrie 2015, <http://basilica.ro/patriarhul-romaniei-la-congresul-national-hristos-impartasit-copiilor/>; data accesării: 12 aprilie 2018.

cadrului legislativ care a stat la baza instituirii sale, a utilizării conținutului biblic, a valorificării unor strategii moderne de catehizare, a aplicării lui, respectiv a continuității și a dezvoltărilor sale ulterioare.

Limitele cercetării sunt date de lipsa unor surse bibliografice consistente (studii) pe această temă. În acest caz, pe lângă constatările de pe teren, am valorificat rapoartele, articolele și informațiile care au însoțit derularea programului catehetic în cei 10 ani de implementare națională. O altă dificultate a reprezentat-o documentarea cu privire la dezvoltarea proiectului în alte țări. Prezentarea disproporționată a situației proiectului în țările la care am făcut referire este consecința accesului limitat pe care l-am avut la documentele care ilustrau situația implementării proiectului în general, respectiv stadiul de aplicare și continuitatea acestuia. De real folos ne-au fost unele documente interne (evaluări și rapoarte) ale organizației World Vision. La acestea se adaugă și lipsa de continuitate a persoanelor care au făcut parte din echipa de implementare. Schimbarea lor frecventă nu a permis un dialog eficient și susținut în efortul de documentare.

Din dorința de a oferi o imagine cât mai cuprinzătoare asupra aspectelor fundamentale ale proiectului, un alt aspect care se încadrează în limitele cercetării noastre este caracterul predominant expositiv folosit în anumite capitole ale tezei, cum este cel care prezintă cadrul legislativ, de exemplu. De asemenea, pentru a evidenția impactul și varietatea activităților desfășurate sub egida programului catehetic (cursuri de formare, tabere și concursuri de creație etc.) exprimate cantitativ, am recurs la forma de prezentare statistică.

Demersul de cercetare a demarat prin constatarea firească a moștenirii trecutului și prin ancorarea în realitatea cotidiană nedisimulată. După o jumătate de secol de obscurantism ateu și ignoranță religioasă, lucrarea catehetică a Bisericii devenise o principală urgență. În acest context, apăruse programul catehetic *Hristos împărtășit copiilor*, ca element esențial în revigorarea catehezei parohiale. Prin intermediul acestuia, Biserica avea să își extindă activitatea educațională pe ambele coordonate (ora de religie și ora de catehizare), aflate într-un raport de complementaritate. Principiile de bază ale educației creștine dau valoare și fundamentare noului program catehetic, care au generat o întreagă rețea catehetică la nivel național și local (aspecte consemnate în cap. I). După o expunere comparativă a dezvoltării curriculumului biblic în mai multe țări (cap. II), am prezentat evolutiv cadrul legislativ de implementare, care dă impuls strategiei de organizare a catehezei parohiale la nivelul

Patriarhiei Române (cap. III). Cercetarea a relevat faptul că fundamentarea biblică a demersului catehetic și instrumentele puse la dispoziție (cap. IV) sunt cele care asigură modelarea în Hristos, cu condiția de a fi coroborate cu metodele moderne de catehizare și cu duhovnicia catehetului. Am considerat oportun să completăm reperatele teoretice (teologice și psihopedagogice) cu câteva aspecte practice, pentru a ilustra aplicabilitatea rezultatelor activității catehetice în viața de zi cu zi a semenilor noștri. Contribuția noastră succintă adusă la conturarea unor strategii practice de desfășurare a activităților catehetice este dublată de o deschidere benefică spre achizițiile recente din domeniul științelor educației (cap. V). Suntem de părere că, sub aspect metodologic, fundamentarea teoretică dobândește valoare atunci când este argumentată și susținută practic. Pornind de la aceste considerente, capitolul al VI-lea exemplifică modul efectiv de implementare a proiectului într-o serie de parohii din țară. Astfel, am încercat să identificăm și alte strategii, modele de bună practică, care se înscriu în direcția revigorării catehezei parohiale. De asemenea, pentru o mai bună conturare a dimensiunii catehetice actuale am stabilit și evidențiat corelații ce țin de interferența cu alte programe catehetice (*Alege Școala!* și *Calea mântuirii*). Aceasta este o formă de extindere, de armonizare și de optimizare a lucrării educativ - misionare a Bisericii (cap. VII).

În mesajul adresat participanților la al V-lea Congres Național „Hristos împărtășit copiilor”, desfășurat în zilele de 11-13 septembrie 2012, la Mănăstirea Caraiman, Preafericitul Patriarh Daniel sublinia importanța proiectului catehetic „Hristos împărtășit copiilor” în contextul actual, ținând cont de misiunea de propovăduire a Bisericii, indiferent de timp și de loc. Așadar, considerăm oportun să configurăm câteva concluzii pornind de la următoarele considerente care sintetizează, de altfel, foarte sugestiv, ansamblul semnificațiilor evidențiate de noi pe parcursul tezei:

„Proiectul «Hristos împărtășit copiilor» a arătat, prin rezultatele obținute de-a lungul timpului, că este un proiect viabil, care continuă să rodească în nobila misiune de a aduce Cuvântul lui Dumnezeu, prin programe catehetice, mai aproape de sufletul copiilor și tinerilor din familiile, parohiile și comunitățile din România și din diaspora. În fața provocărilor lumii actuale, Biserica nu poate să rămână indiferentă, pentru că misiunea ei constă tocmai în vestirea Evangheliei lui Hristos în lume și a modului de viețuire în conformitate cu aceasta. Activitatea educațional-formativă a Bisericii a fost rânduită de Însuși Mântuitorul Iisus Hristos și de Sfinții Săi Apostoli, pentru ca oamenii să cunoască voia Sa și să o împlinească printr-o permanentă sporire duhovnicească: «*Creșteți în har și în cunoașterea Domnului nostru și Mântuitorului Iisus Hristos*»

(2 Petru 3, 18). Biserica noastră înfăptuiește această lucrare misionară în diferite forme. Astfel, prin demersul educațional-formativ din cadrul *orelor de religie*, Biserica vine în ajutorul elevilor promovând cunoașterea lui Dumnezeu, a omului, a cosmosului, a valorilor moralei creștine, precum: prietenia, dragostea, pacea, dreptatea, reconcilierea, responsabilitatea, solidaritatea și cooperarea între semeni, ca principii de bază ale credinței creștine. Educația religioasă, realizată prin intermediul Bisericii în școală, reprezintă o șansă, care se oferă fiecărui elev, de aprofundare și cunoaștere a Cuvântului lui Dumnezeu: «*Ca (...) să aibă belșugul deplinei înțelegeri pentru cunoașterea tainei lui Dumnezeu-Tatăl și a lui Hristos*» (Coloseni 2, 2). În complementaritate cu sistemul educațional religios desfășurat în școală, *Biserica noastră a implementat, începând cu anul 2006, un program intitulat: «Hristos împărtășit copiilor»*. Programul se adresează tuturor copiilor și tinerilor cu vârste cuprinse între 6 și 17 ani cu speranța mărturisită de a deschide mintea și sufletul acestora spre valorile credinței creștine. Prin intermediul acestui proiect, echipa de implementare a realizat un set de instrumente și mijloace necesare procesului de catehizare, pe care le-a pus la dispoziția clericilor și laicilor, în vederea modelării și creșterii spiritual-duhovnicești a copiilor, după modelul chipului lui Hristos. Considerăm că studiul sistematic al Cuvântului lui Dumnezeu, revelat în Sfânta Scriptură și în Sfânta Tradiție, este fundamental pentru revigorarea moral-spirituală a copiilor și tinerilor, după îndemnul Sfântului Apostol Pavel către ucenicul său Timotei: «*De mic copil cunoști Sfintele Scripturi, care pot să te înțeleptească spre mântuire prin credința cea întru Hristos Iisus.*» (2 Timotei 3, 15)⁶.

Luând ca reper aceste considerente, putem contura aspectele esențiale ale demersului cercetării noastre și concluziile aferente, după cum urmează:

A) Dimensiunea didactică a Bisericii a fost rânduită de Mântuitorul nostru Iisus Hristos și de Sfinții Săi Apostoli pentru dobândirea vieții veșnice: «*Și aceasta este viața veșnică: să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos, pe Care L-ai trimis*» (Ioan 17, 3). Această dimensiune are aceeași vechime cu Biserica însăși. Ea este indiscutabilă și nu poate fi detașată de existența Bisericii. De la început, încă din Biserica primară, cateheza nu se rezuma doar la împărtășirea cunoștințelor, ci se preocupa și de integrarea aspiranților la Botez în viața liturgică prin rugăciune, post, exorcisme, examinarea conștiinței etc.⁷.

B) Odată cu instalarea regimului comunist, lucrarea didactică a Bisericii este eliminată din unitățile de învățământ de stat și din celelalte instituții publice (spitale, armată,

⁶ Daniel Ciobotea, „Misiunea Bisericii în educarea religios-morală a copiilor și tinerilor”, Mesajul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, adresat participanților la al V-lea Congres Național „Hristos împărtășit copiilor”, *Ziarul Lumina*, ediția de Banat, anul III, nr. 210 (2316), 12 septembrie 2012, p. 4.

⁷ Vasile Gordon, *Introducere în catehetica ortodoxă*, Ed. Sophia, București, 2004, p. 11.

penitenciare, azile, orfelinate), în timp ce cateheza din Biserică era redusă strict la spațiul eclezial.

C) După căderea comunismului, reintroducerea orei de religie în școlile publice românești avea să se constituie într-o formă organizată de educație religioasă. Cu mici excepții, vreme îndelungată, ora de religie a fost singura prezență catehetică organizată în țara noastră. Chiar și în aceste condiții, istoria recentă ne-a confirmat limitele ei: până la apariția primilor absolvenți de teologie cu pregătire psihopedagogică necesară predării educației religioase, orele de religie au fost ținute de profesori (în special preoți) fără o pregătire didactică adecvată. În foarte multe cazuri, ora de religie era o altă predică, extinsă la 40-50 min. La aceste neajunsuri se adaugă lipsa manualelor (la unele nivele de învățământ nici astăzi nu există) și programa școlară din perioada interbelică, structurată pe documente curriculare, concentrată pe conținuturi din domeniul teologiei (concepte simbolice, abstracte, neadaptate la vârsta școlară) care a favorizat învățarea de tip reproductiv⁸.

D) Starea actuală a societății se caracterizează printr-o multitudine de schimbări profunde: secularizarea, dezvoltarea tehnologică accelerată, dinamismul socio-cultural, pluralismul cultural, religios și ideologic, mobilitatea socială, diversificarea specializărilor, forme noi de comunicare și de manipulare, globalizarea, relativismul moral, consumismul, prozelitismul, superficialitatea, ignoranța, sincretismul și indiferentismul religios. Acestea, prin efectele pe termen lung pe care le pot genera asupra copiilor și tinerilor, a generațiilor în formare, reprezintă suficiente motive pentru o mișcare catehetică amplă la nivel de Patriahie.

E) Procesul de revigorare a catehezei parohiale, desfășurat într-un mod organizat, dar și cel de reactivare a componentei didactice a slujirii preoțești au început odată cu implementarea programului catehetic „Hristos împărtășit copiilor”. Prin acest program, parohiile au fost îndemnate și susținute să-și reia structural activitatea catehetică cu copiii și tinerii, formând grupe catehetice pe diferite vârste. S-a pus la dispoziția preoților și cateheților un set de instrumente catehetice (curriculum biblic, ghidul pentru elevi și cateheți, cursuri de pregătire, metode activizante, strategii de aplicare) necesare desfășurării unei cateheze în acord cu cerințele și exigențele actuale. O contribuție majoră la optimizarea demersului catehetic parohial a reprezentat-o implementarea proiectului *Alege Școala!*. Pentru o bună

⁸ Gheorghe Holbea *et al*, *Apostolat educațional. Ora de religie – cunoaștere și devenire spirituală*, Ed. Basilica, București, 2010, p. 53.

armonizare/dezvoltare a domeniului catehetic, la nivel central și eparhial s-au înființat birouri de catehizare a tineretului. Noua structură catehetică avea să se extindă la nivel de protopopiat sau de cerc misionar. Această inițiativă a generat înființarea unor sectoare sau departamente eparhiale de tineret, a unor departamente de misiune, diagnoză și prognoză, s-au înființat noi organizații de tineret, pe lângă cele deja existente (de ex. ATOR - Asociația „Tineretul Ortodox Român”). De menționat sunt și centrele cultural-catehetice care și-au făcut apariția, prin care s-au derulat activități și programe catehetice locale și regionale (tabere de creație, întâlniri ale tinerilor ortodocși – ITO, filantropie, voluntariat etc.), în unele cazuri, prin încheierea unor parteneriate cu unități de învățământ și cu alte instituții.

„Suntem martori ai reînchegării unei linii de pastorală-catehumenală dinamice, active, în Biserica Ortodoxă din România. Numai cine nu vrea sau e rău intenționat, nu vede eforturile și roadele din proiecte majore ca „Hristos împărtășit copiilor” sau Alege Școala!, fără să amintim de sutele de inițiative ale comunităților parohiale care privesc pastorația și catehizarea tineretului și pruncilor”⁹.

F) Deși s-au parcurs pași importanți, demersul catehetic înregistrat până acum nu este suficient, el solicită implicare și susținere constantă. Sunt încă multe neajunsuri care necesită a fi rezolvate, și nu amânate. Acestea țin fie de structura organizatorică, de ghidurile catehetice, de pregătirea cateheților, fie de existența unor resurse materiale reduse sau de necesitatea unei evaluări constante a activității catehetice.

Există eparhii în care structura catehetică nu este foarte bine definită. Nu există o persoană desemnată în mod clar pentru reorganizarea catehezei parohiale. În unele cazuri, această responsabilitate a fost delegată unei alte persoane (în special, unui consilier de resort, care are de îndeplinit alte multe responsabilități). Reușita întregului demers catehetic ține de alegerea persoanelor cu vocație catehetică în structura catehetică și, desigur, de implicarea directă a ierarhului. Rezultatele sunt direct proporționale cu nivelul de asumare a lucrării catehetice de către persoanele menționate.

Amintim faptul că, pe baza primului curriculum biblic s-a reușit tipărirea doar a două ghiduri catehetice (9-10 ani, 11-12 ani). Aceste ghiduri nu mai pot susține o dezvoltare a proiectului catehetic „Hristos împărtășit copiilor”. Ele au dat un impuls activității catehetice în

⁹ Constantin Neclua, „Cu bucurie pe moarte călcând ...”, prefață la Răzvan-Florin Ciule, *Cateheza copiilor și implicarea tinerilor în Biserică prin metode active*, Ed. Astra Museum, Ed. Techno Media, Sibiu, 2013, p. 7.

sine, dar acum nu mai oferă continuitate programului. În aceste condiții, este nevoie urgentă de alcătuirea și tipărirea ghidurilor conform noului curriculum biblic, care să fie urmată de cursuri de formare a cateheților pentru utilizarea lor în vederea implementării proiectului.

Rezultate notabile s-au înregistrat acolo unde formarea teologică a preoților a fost dublată de cea psihopedagogică, cu atât mai mult dacă la ea s-a adăugat și o minimă experiență didactică la catedră. De aceea, cu toată buna-credință, milităm pentru pregătirea psihopedagogică a tuturor viitorilor slujitori ai sfintelor altare și recomandăm ca examenul de capacitate preoțească să fie precedat de parcurgerea modulului psihopedagogic¹⁰. Sunt instrumente utile de care nu ne putem lipsi în slujirea tinerilor. Pentru a propovădui Evanghelia lui Hristos este necesar să vorbim pe limba tinerilor, să ne raportăm permanent la particularitățile lor de vârstă, să ținem seama de etapele dezvoltării lor psihologice și de capacitatea lor de asimilare și interiorizare a cunoștințelor. După modelul Sfinților Trei Ierarhi, care au valorificat științele profane ale vremii în favoarea lucrării Bisericii, și noi suntem chemați azi să ne îmbogățim slujirea prin cunoșterea și utilizarea cercetărilor din domeniul științelor educației (psihologie, pedagogie, sociologie, științele comunicării). Este o invitație la un dialog eficient între teologie și știință.

Un element esențial pentru armonizarea demersului catehetic o reprezintă evaluarea permanentă a activității educaționale din Biserică. Este nevoie de o autoevaluare reflexivă, dar și critică, pentru a surprinde cu claritate nereușitele, deficiențele și chiar eșecurile înregistrate.

„Noua concepție asupra evaluării pleacă de la premisa că aceasta este un proces circular, activ, dinamic, de îmbunătățire a activității educative, și nu de ratificare definitivă a unor achiziții. În evaluare se va pune accent nu pe «realizările» elevilor, ci pe procesele formative și autoformative care se activează. Acestea sunt mult mai importante pentru că ele garantează conduite responsabile prezente sau viitoare. Cât privește metodele de evaluare, cele clasice (orale, scrise, practice) trebuie ponderate cu cele complementare, ce devin mai relevante în noul context (observarea sistematică a comportamentelor, proiectul, portofoliul, investigația personală sau de grup, referatul etc.). [...]. Chiar dacă în cateheză nu se pun note, catehetul are datoria să încurajeze, să întărească orice achiziție pozitivă a catehemenului prin încurajări, laude, recompense simbolice sau materiale, recurgând, desigur, la expresii verbale, evidențieri în fața grupului, premieri cu cărți, obiecte religioase etc. Dacă este adevărat că ținta finală a catehezei este mântuirea, atunci un astfel de

¹⁰ Și în acest caz, nu propunem o noutate, ci valorificarea unei tradiții românești, uitată sau neglijată. În vremea Sfântului Mitropolit Andrei Șaguna, mulți dintre candidații la preoție urmau stagiul de pregătire didactică, o vreme profesau ca învățători sau profesori, apoi erau hirotoniți.

«comportament» (nedefinitivat, până în ultimul moment) nici nu poate fi evaluat (omenește, vorbind). Rămân de evaluat doar pașii făcuți pe acest drum de catehumen, pași ce nu pot fi disociați de cei ai catehetului. În fapt, evaluarea catehumenului este și o evaluare a catehetului în acest dimpreună umbrelt spre împărăția ultimă, cea cerească. Iar Judecătorul ultim, care îi transcende pe amândoi, se va bucura de fiecare pas făcut de aceștia către El”¹¹.

Demersul catehetic în sine nu este suficient pentru a avea garanția unei reușite pe toate planurile. Utilizarea unor instrumente consacrate în procesul de evaluare ne va oferi o imagine fidelă a momentului la care ne raportăm și ne va permite creionarea unei strategii catehetice pe termen scurt, mediu și lung, în acord cu noile provocări, o strategie bazată pe repere teologice și psihopedagogice adecvate.

G) Proiectul catehetic *Hristos împărtășit copiilor* arată preocuparea Bisericii noastre pentru lucrarea educativ-misionară a noii generații. El este un impuls de reorganizare a catehezei parohiale și o invitație de implicare în demersul de creștere a copiilor și a tinerilor în iubirea lui Hristos. Programul a devenit o parte importantă a vieții bisericii pentru că a reînnoit funcția catehetică de bază a preoților și le-a dat o cale de a sprijini dezvoltarea morală și spirituală a copiilor, următoarea generație de creștini. Concomitent, el deschide calea către alte categorii de vârstă și către alte tipuri de cateheze, respectiv tematici. Avem în vedere o reflecție asupra unor cicluri de cateheze: matrimoniale, baptismale, liturgice, sacramentale, biblice, școala părinților.

În finalul celor expuse, într-o succintă retrospectivă, putem considera demersul nostru ca o incursiune în procesul de revigorare a catehezei și de înțelegere a misiunii de catehizare. Fiind convinși de limitele acestui proiect, credem că familia „Hristos împărtășit copiilor”, care s-a format odată cu implementarea lui și s-a consolidat, în timp, prin activitățile desfășurate, prin cele zece întâlniri naționale și, mai ales, prin implementarea proiectului „Alege Școala!”, are puterea de intensificare a lucrării catehetice, ca o necesitate permanentă în misiunea preotească, astfel încât, proiectul să rodească în cât mai multe parohii.

Considerăm că teza noastră, asemenea programului catehetic „Hristos împărtășit copiilor”, este un demers de implicare în efortul de creștere a copiilor și a tinerilor în iubirea lui Hristos și o susținere argumentată, teoretic și practic, de organizare a catehezei parohiale.

¹¹ Constantin Cucos, „Educația religioasă și catehizarea. Diferențe, particularități, continuități (III)”, *Ziarul Lumina*, anul IV, nr. 257 (1158), 4 noiembrie 2008, p. 4.

Credem că le va fi de folos elevilor seminariști, studenților teologi, preoților, profesorilor de religie, dar și altor mireni implicați activ în lucrarea educațională a Bisericii să cunoască stadiile actuale ale dezvoltării catehezei parohiale și, mult mai important, să se familiarizeze cu un set de instrumente necesare desfășurării unei cateheze eficiente (curriculum biblic actualizat, metode activ participative, strategii practice de implementare).

BIBLIOGRAFIE

Izvoare

1. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediția Sf. Sinod, București, 2008.
2. Chiril al Ierusalimului, Sfântul, *Cateheze*, traducere de Dumitru Fecioru, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2003.
3. Ioan Gură de Aur, Sf., *Cateheze baptismale*, traducere de Marcel Hancheș, Ed. Oastea Domnului, Sibiu, 2003.
4. Ioan Gură de Aur, Sf., *Cateheze maritale. Omilii la căsătorie*, traducere de Marcel Hancheș, Ed. Oastea Domnului, Sibiu, 2004.

Cărți, dicționare, manuale și cursuri

5. ***, *Alege Școala!. Curs de formare pentru formatori*, Iași, 2011.
6. ***, *Atelier de formare „Hristos împărășit copiilor”*, suport de curs tehnoredactat, f.a. (documentul este disponibil la adresa: <https://vdocuments.site/documents/atelier-de-formare-hr-imp-copiilor-1.html>; data accesării: 30 mai 2018).
1. ***, *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, ediția a II-a, Ed. Universul Enciclopedic, București, 1998.
2. ***, *Ghidul practic „Centrul parohial pentru copii și tineri”*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2008.
3. ***, *Învățătorul ortodox „Cu noi este Dumnezeu”*. Ghidul profesorului de Religie, partea a II-a (11-12 ani), Ed. Oastea Domnului, Sibiu, 2001.
4. ***, *Viața noastră cu Dumnezeu. Îndrumar pentru catehet*, partea I (9-10 ani), Ed. Golia, Iași, 2006.
5. Albu, Gabriel, *Introducere într-o pedagogie a libertății. Despre libertatea copilului și autoritatea adultului*, Ed. Polirom, Iași, 1998.
6. Beldiman, Nicușor, *Repere ale educației religios-morale în literatura omiletică și catehetică românească din secolul al XX-lea*, Ed. Universității din București, București, 2017.
7. Bocoș, Mușata, *Instruirea interactivă. Repere pentru reflecție și acțiune*, ediția a II-a, revăzută, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2002.

8. Bocoș, Mușata-Dacia, *Instruirea interactivă. Repere axiologice și metodologice*, Ed. Polirom, Iași, 2013.
9. Bolocan, Carmen Maria, *Catehetica și didactica religiei. Interferențe și deosebiri*, Ed. Sfântul Mina, Iași, 2008.
10. Bologa, Lucian, *Psihologia vieții religioase*, Ed. Cartea Românească, Cluj-Napoca, 1930.
11. Bulacu, Mihail, *Pedagogia creștin-ortodoxă*, Ed. Școala Brâncovenească, Constanța, 2009.
12. *Calendarul României*, agendă 2018, Episcopia Caransebeșului.
13. Călugăr, Dumitru, *Catehetica. Manual pentru Facultățile de Teologie*, ediția a IV-a, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2005.
14. Cerghit, Ioan, *Metode de învățământ*, ediția a IV-a revăzută și adăugită, Ed. Polirom, Iași, 2006.
15. Ciobotea, Daniel, *Dăruire și Dănuire. Raze și chipuri de lumină din istoria și spiritualitatea românilor*, ediția a II-a, revăzută și completată, Ed. Trinitas, Iași, 2005.
16. Cismaș, Iacob, *Preotul – misionar în contextul lumii contemporane*, Ed. Renașterea, Cluj Napoca, 2010.
17. Ciule, Răzvan-Florin, *Cateheza copiilor și implicarea tinerilor în Biserică prin metode active*, Ed. Astra Museum, Ed. Techno Media, Sibiu, 2013.
18. Crețu, Tinca, *Psihologia vârstelor*, ediția a III-a revăzută și adăugită, Ed. Polirom, Iași, 2009.
19. Cristea, Sorin, *Dicționar de pedagogie*, Ed. Litera Internațional, Chișinău-București, 2000.
20. Cucoș, Constantin, *Educația religioasă, conținut și forme de realizare*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1996.
21. Cucoș, Constantin, *Educația religioasă. Repere teoretice și metodice*, ediția a II-a, Ed. Polirom, Iași, 2009.
22. Dumitru, Ion Al., *Dezvoltarea gândirii critice și învățarea eficientă*, Editura de Vest, Timișoara, 2000.
23. Golu, Pantelimon; Verza, Emil; Zlate, Mielu, *Psihologia copilului*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1993.
24. Gordon, Vasile, *Biserica și Școala. Analize omiletice, catehetice și pastorale*, Ed. Christiana, București, 2003.

25. Gordon, Vasile, *Introducere în catehetica ortodoxă*, Ed. Sophia, București, 2004.
26. Holbea, Gheorghe; Opreș, Dorin; Opreș, Monica; Jambore, George, *Apostolat educațional. Ora de religie – cunoaștere și devenire spirituală*, Ed. Basilica, București, 2010.
27. Ionescu, Miron, *Instrucție și educație. Paradigme, strategii, orientări, modele*, Tipografia Garamond, Cluj-Napoca, 2003.
28. Jurca, Eugen, *Experiența duhovnicească și cultivarea puterilor sufletești*, ediția a II-a, Ed. Marineasa, Timișoara, 2006.
29. Jurca, Eugen, *Experiența duhovnicească și cultivarea puterilor sufletești*, Ed. Marineasa, Timișoara, 2001.
30. Kokulis, Ioannis V., *Îmbisericirea elevilor – pentru o educație religioasă liturgică*, traducere de Mihail Filimon, Ed. Deisis, Sibiu, 2012.
31. Koulomzin, Sophie, *Biserica și copiii noștri*, traducere de Doina Rogoti, Ed. Sophia, București, 2010.
32. Magdalena, Maica, *Cum să comunicăm copiilor credința ortodoxă. Convorbiri, reflecții și alte sfaturi*, traducere de Cristian Pop și Ioan I. Ică jr, ediția a III-a, Ed. Deisis, Sibiu, 2008.
33. Magdalena, Maica, *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi*, Ed. Deisis, Sibiu, 2002.
34. Metallinos, Gheorghios D., *Parohia - Hristos în mijlocul nostru*, traducere de Ioan I. Ică jr, ediția a II-a, Ed. Deisis, Sibiu, 2004.
35. Munteanu, Anca, *Psihologia copilului și a adolescentului*, Ed. Augusta, Timișoara, 1998.
36. Naclad, Constantin, Marica, Florin (ed.), *Alege Școala. Modele de bună practică*, 2015.
37. Naclad, Costantin; Marica, Florin; Pătuleanu, Constantin; Stan, Florin; Lungoci, Sorin, *Toolkit educațional. 7 module*, București, 2014.
38. Naclad, Costin; Opre, Adrian; Nicoale, Jan; Stan, Florin, *Alege Școala! Contribuția proiectului „Alege Școala!” la dinamizarea activității catehetice a Bisericii Ortodoxe Române și la identificarea factorilor psihologici de risc în abandonul școlar*, 2013.
39. Necula, Constantin, *Duc in altum. Ieșiți în larg. O introducere în catehetică*, Ed. Andreiana, Sibiu, 2011.
40. Necula, Constantin, *Pe cine incomodează ora de religie? Între darul legii și darul lui Dumnezeu*, Ed. Agnos, Sibiu, 2015.

41. Necula, Constantin, *Perspective catehumenale. Tradiție și contextualizare pastorală: studii catehumenale și cateheze pentru ziua de azi*, Ed. Astra Museum, Ed. Techno Media, Sibiu, 2013.
42. Necula, Constantin, *Propovăduire și educație socială*, Ed. Andreiana, Sibiu, 2010.
43. Nicău, Nicolae, *În mijlocul tinerilor. Repere pentru îndrumarea grupurilor de tineret în Biserică*, Ed. Agaton, Făgăraș, 2015.
44. Opriș, Dorin, *Dimensiuni creștine ale pedagogiei moderne*, ediția a II-a, Ed. Sf. Mina, Iași, 2010.
45. Opriș, Dorin, *Ipostaze ale utilizării textului biblic în educația religioasă. Teorie, aplicații, cercetare*, ediția a II-a, Ed. Sf. Mina, Iași, 2010.
46. Opriș, Dorin; Opriș, Monica, *Curriculum creștin-ortodox pentru școlile parohiale duminicale*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2010.
47. Opriș, Dorin; Opriș, Monica, *Metode active de predare-învățare. Modele și aplicații la religie*, Ed. Sf. Mina, Iași, 2006.
48. Opriș, Monica, *Religie, morală, educație. Perspective teologice și pedagogice*, Ed. Basilica, București, 2011.
49. Pop, Vasile, *Curriculum și reformă în predarea religiei*, Ed. „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2014.
50. Popa, Gheorghe-Cristian, *Preotul misionar în areopagul mediatic. Mijloace moderne de comunicare în pastorația ortodoxă*, Ed. Cuvântul Vieții, București, 2013.
51. Săsăujan, Mihail-Simion (ed.), *Dialoguri pastorale despre misiunea Bisericii în rândul tinerilor*, Ed. Cuvântul Vieții, București, 2016.
52. Stan, Florin, *Cercetare și strategie misionar-pastorală în Biserica Ortodoxă Română contemporană*, teză de doctorat elaborată în cadrul Școlii doctorale de Teologie Ortodoxă „Isidor Todoran”, sub îndrumarea pr. prof. Dr. Valer Bel, susținută în data de 5 noiembrie 2013.
53. Șebu, Sebastian; Opriș, Monica; Opriș, Dorin, *Metodica predării religiei*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2000.
54. Șebu, Sebastian; Opriș, Monica; Opriș, Dorin, *Metodica predării religiei*, ediția a II-a, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2017.

55. Tarasar, Constance, *Hristos împărtășit copiilor. Ghid catehetic pentru parohii*, partea I, (9-10 ani) a vol. „Viața noastră cu Dumnezeu”, traducere de Cristina Sturzu, Ed. Golia, Iași, 2006.
56. Tarasar, Constance, *Hristos împărtășit copiilor. Ghid catehetic pentru parohii*, partea a II-a (9-10 ani) a vol. „Viața noastră cu Dumnezeu”, traducere de Mihail Ovidiu Ciobotaru, Ed. Golia, Iași, 2006.
57. Tarasar, Constance, *Hristos împărtășit copiilor. Ghid catehetic pentru parohii*, partea a II-a (11-12 ani) a vol. „Cu noi este Dumnezeu”, traducere de Cristina Sturzu și Alexandru Mihăilă, Ed. Basilica, București, 2010.
58. Tarasar, Constance, *Hristos împărtășit copiilor. Ghid catehetic pentru parohii*, partea I (11-12 ani) a vol. „Cu noi este Dumnezeu”, traducere de Cristina Sturzu și Alexandru Mihăilă, Ed. Basilica, București, 2010.
59. Tarasar, Constanța, *Cu noi este Dumnezeu. Manual de cateheză pentru copiii de 11-12 ani*, partea I, traducere de Vasile Mihoc și Daniel Mihoc, Ed. Oastea Domnului, Sibiu, 2001.
60. Tarasar, Constanța, *Cu noi este Dumnezeu. Manual de cateheză pentru copiii de 11-12 ani*, partea a II-a, traducere de Vasile Mihoc, Daniel Mihoc, Daniela Blaga și Ana-Maria Ilieș, Ed. Oastea Domnului, Sibiu, 2001.
61. Teleanu, Bogdan-Aurel, *Fântâna Ortodoxiei. Îndreptar duhovnicesc pentru copii și părinți lor*, Ed. Lumea credinței, București, 2013.
62. Thermos, Vasile, *Sfaturi pentru o creștere sănătoasă a copiilor*, traducere de Șerban Tica, Ed. Sophia, București, 2009.
63. Tia, Teofil, *Elemente de „Pastorală Misionară” pentru o societate post-ideologică*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2003.
64. Timiș, Vasile, *Misiunea Bisericii și educația. Atitudini, convergențe, perspective*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2004.
65. Todor, Ioana, *Perspective actuale în psihologia învățării. Suport pentru dezbateri*, Alba Iulia, 2011.
66. Toma, Cornel, *Parohia Noua II – Brașov. 10 ani în 100 de fotografii*, Ed. Andreiana, Sibiu, 2015.

67. Vlad, Siluana; Sorescu, Gabriel, *Tinerii și Biserica în zilele noastre. Caiet de lucru pentru preoți în vederea diversificării activităților de pastorație a tinerilor*, ediția a II-a adăugită și îmbunătățită, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 2007.

Articole și studii

68. „Cursuri de formare «Alege Școala!»”, *Tinerii în Biserică*, anul I, nr. 1, 2011, pp. 13-14.
69. „The Way course published as a multimedia box set”, *New Year Newsletter*, The Institute for Orthodox Christian Studies/Cambridge, January 2011, pp. 2-4; disponibil la adresa: https://www.iocs.cam.ac.uk/wp-content/uploads/Newsletter_Jan_2011.pdf; data accesării: 15 mai 2018.
70. Andrei, Olivia, „Rezultate în plan comportamental ale activităților realizate în parteneriat Școală-Biserică, pentru reducerea actelor violente la elevii de clasa a V-a”, în Dorin Opreș, Monica Opreș (ed.), *Religia și școala. Cercetări pedagogice, studii, analize*, Didactică și Pedagogică, București, 2011, pp. 339-356.
71. Aniculaie, George, „Hristos împărtășit copiilor din toată țara”, *Ziarul Lumina*, anul IV, SNat, nr. 199 (1100), 28 august 2008, p. 5. (articolul poate fi vizualizat și la adresa: <http://ziarullumina.ro/hristos-impartasit-copiilor-din-toata-tara-54158.html>; data accesării: 21 martie 2018).
72. Aniculaie, George, „Răspunsuri duhovnicești: Educarea copiilor, misiune a preotului” (interviu cu Pr. Constantin Naclad, inspector pentru cateheza parohială în cadrul Sectorului teologic-educățional al Patriarhiei Române), *Ziarul Lumina*, anul VI, SNat, nr. 125 (1627), 3 iunie 2010, p. 5. (articolul poate fi vizualizat și la adresa: <http://ziarullumina.ro/raspunsuri-duhovnicesti-educarea-copiilor-misiune-a-preotului-28188.html>; data accesării: 21 martie 2018).
73. Apostolache, Ionița, „Alege Școala, un nou proiect al Patriarhiei Române”, *Ziarul Lumina*, anul V, SNat, nr. 201 (1403), 3 septembrie 2009, p. 3. (articolul poate fi consultat și la adresa: <http://basilica.ro/alege-scoala-un-nou-proiect-al-patriarhiei-romane/>; data accesării: 11 iunie 2018).

74. Arăpașu, Teoctist, „Cuvânt înainte”, în Constance Tarasar, *Hristos împărtășit copiilor. Ghid catehetic pentru parohii*, partea I (9-10 ani), a vol. „Viața noastră cu Dumnezeu”, traducere de Cristina Sturzu, Golia, Iași, 2006, p. 6.
75. Balaban, Narcisa Elena, „Organizația care a schimbat radical viața a mii de copii”, *Lumina de Duminică*, SNat, anul IV, nr. 39 (153), 28 septembrie 2008, p. 10. (articolul poate fi vizualizat și la adresa: <http://ziarullumina.ro/organizatia-care-a-schimbat-radical-viata-a-mii-de-copii-52954.html>; data accesării: 1 iunie 2018).
76. Balaban, Narcisa Elena, „Hristos împărtășit copiilor din diaspora”, *Ziarul Lumina*, SNat, anul IV, nr. 110 (1011), 16 mai 2008, p. 16. (articolul poate fi vizualizat și la adresa: <http://ziarullumina.ro/hristos-impartasit-copiilor-din-diaspora-58199.html>; data accesării: 25 martie 2018).
77. Bocoș, Mușata, „Activitate și activizare în procesul didactic - scurtă incursiune în diacronie”, în Mușata Bocoș, Liliana Ciascai, Maria Eliza Dulamă (ed.), *Sinteze de didactică universitară. Instruirea interactivă*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2009, pp. 11-16.
78. Bolocan, Carmen-Maria, „Rolul profesorului (preotului) de religie în formarea caracterului religios-moral al elevului”, *Teologie și Viață*, SN, anul XVIII (XCII), nr. 1-6 (2008), pp. 183-197.
79. Brodner, Raluca, „Proiectul Hristos împărtășit copiilor a fost evaluat la Sâmbăta de Sus”, *Ziarul Lumina*, anul V, SNat, nr. 202 (1404), 4 septembrie 2009, p. 3.
80. Bușagă, Ioan, „Proiectul «Alege Școala!» la final”, *Vestitorul Ortodoxiei*, SN, anul VI (XXIII), Nr. 7-8 (481-482), 2013, pp. 11-12. (articolul poate fi vizualizat și la adresa: <http://ziarullumina.ro/proiectul-alege-scoala--la-final-83493.html>; data accesării: 24 mai 2018).
81. Chirilă, Ioan, „Misiunea prin activitatea didactică religioasă”, *Studii Teologice*, seria a III-a, anul I, nr. 3 (2005), pp. 168-178.
82. Ciobotă, Marius Daniel, „Educația baptismală astăzi. Repere pastoral-catehetice”, *Ortodoxia*, seria a II-a, anul III, nr. 3 (2011), pp. 42-66.
83. Ciobotea, Daniel, „Conlucrare în spiritul comuniunii și al iubirii”, Mesajul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel adresat cu ocazia extinderii proiectului „Alege Școala!” la nivel național, *Biserica Ortodoxă Română*, Seria a IV-a, anul I, 3 (2010), pp. 33-34. (Mesajul

- poate fi consultat și în *Ziarul Lumina*, 1 septembrie 2010, <http://ziarullumina.ro/mesajul-preafericitului-parinte-daniel-patriarhul-bisericii-ortodoxe-romane-cu-ocazia-extinderii-proiectului-alege-scoala--la-nivel-national-23431.html>; data accesării: 21 martie 2018).
84. Ciobotea, Daniel, „Educație pentru bucurie sfântă”, Mesajul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel adresat participanților la Congresul Național „Hristos împărtășit copiilor”, desfășurat la Mănăstirea Brâncoveanu - Sâmbăta de Sus, *Ziarul Lumina*, anul V, SNat, nr. 201 (1403), 3 septembrie 2009, p. 3.
85. Ciobotea, Daniel, „Misiunea Bisericii în educarea religios-morală a copiilor și tinerilor”, Mesajul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, adresat participanților la al V-lea Congres Național „Hristos împărtășit copiilor”, *Ziarul Lumina*, ediția de Banat, anul III, SR, nr. 210 (2316), 12 septembrie 2012, p. 4. (Mesajul poate fi consultat și la adresa: <http://ziarullumina.ro/misiunea-bisericii-in-educatia-religios-moral-a-copiilor-si-tinerilor-74420.html>; data accesării: 21 martie 2018).
86. Copil, Loredana, „Tabăra Prieteniei”, *Tinerii în Biserică*, anul I, nr. 1, 2011, p. 20.
87. Crețu, Vasile, „Cateheza parohială în Arhiepiscopia Bucureștilor. Rezultatul unei cercetări recente”, în Mihăiță Nifon, Marian Vîlcu, Petre Comșa (ed.), *Slujirea catehetică și omiletică a Sfintei Biserici în vederea educării religioase a tineretului ortodox – istoric și actualitate. Sf. Mc. Antim Ivireanul, Mitropolit al Țării Românești model al educației prin cultură*, Ed. Bibliotheca, Târgoviște, 2016, pp. 32-39.
88. Cucos, Constantin, „Educația religioasă și catehizarea. Diferențe, particularități, continuități (I)”, *Ziarul Lumina*, anul IV, nr. 245 (1146), 21 octombrie 2008, p. 4. (articolul poate fi vizualizat și la adresa: <http://ziarullumina.ro/educatia-religioasa-si-catehizarea-diferente-particularitati-continuitati-i--52109.html>; data accesării: 11 iunie 2018).
89. Cucos, Constantin, „Educația religioasă și catehizarea. Diferențe, particularități, continuități (III)”, *Ziarul Lumina*, anul IV, nr. 257 (1158), 4 noiembrie 2008, p. 4. (articolul poate fi consultat și la adresa: <http://ziarullumina.ro/educatia-religioasa-si-catehizarea-diferente-particularitati-continuitati-iii--51591.html>; data accesării: 25 martie 2018).
90. Frost, David, „The History of The Way”, 2010.

91. Galeriu, Constantin, „Ora de religie în trecut și astăzi”, în *Îndrumări metodologice și didactice pentru predarea religiei în școală*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1990, pp. 5-12.
92. Gordon, Vasile, „Predica, predicatorul și ascultătorii. Studiu pastoral - liturgic”, *Studii Teologice*, seria a III-a, anul X, nr. 1 (2014), pp. 83-111.
93. Gordon, Vasile, „Simpozion cu temă catehetică: «Hristos împărtășit copiilor»”, *Vestitorul Ortodoxiei*, anul XVI, nr. 371-372, 31 ianuarie 2006, p. 8.
94. Ionescu, Miron; Chiș, Vasile, „Metodologia activității didactice între rutină și creativitate”, în Miron Ionescu, Ioan Radu (ed.), *Didactica modernă*, ediția a II-a revizuită, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001, pp. 123 – 161.
95. Jurca, Constantin Eugen, „Catehetica, între abandon și resuscitare”, *Analele Universității de Vest din Timișoara. Seria Teologică*, vol. 9 (2003), pp. 99-106.
96. Jurca, Eugen „Catehetica și disciplinele umaniste. Orizonturi interdisciplinare”, *ΛΟΓΟΣ*, anul I, nr. 1 (2007), pp. 21-22.
97. Lemeni, Adrian, „Miza educației religioase promovate în școlile publice”, în Varlaam Ploieșteanul, Adrian Lemeni, Florin Marica (ed.), *Educația religioasă a tinerilor în contextul secularizării actuale*, Ed. Basilica, București, 2017, pp. 187-194.
98. Lungoci Sorin, „Hristos împărtășit copiilor - sinteză”, suport de curs pentru studenții de anul III de la Facultatea de Teologie din București, postat în 4 nov. 2015 la adresele: <https://dokumen.tips/documents/hristos-impartasit-copiilor-sinteza.html>, și <https://vdocuments.com.br/hristos-impartasit-copiilor-sinteza.html>; data accesării 30 mai 2018.
99. Lungoci, Sorin, „Catehizarea adolescenților prin extinderea programului catehetic «Hristos împărtășit copiilor»”, *Calendarul Arhiepiscopiei Timișoarei*, anul XXXIV, 2014, pp. 133-151. (studiul poate fi consultat și la adresa: http://mitropolia-banatului.ro/33554432/wp-content/uploads/2012/06/Almanahul-Arhipiscopiei_Timisoarei.pdf).
100. Lungoci, Sorin, „Catehizarea adolescenților prin proiectul catehetic «Hristos împărtășit copiilor»”, în Mihăiță Nifon, Marian Vilciu, Petre Comșa (ed.), *Slujirea catehetică și omiletică a Sfintei Biserici în vederea educării religioase a tineretului ortodox – istoric și actualitate. Sf. Mc. Antim Ivireanul, Mitropolit al Țării Românești model al educației prin cultură*, Ed. Bibliotheca, Târgoviște, 2016, pp. 57-70.

101. Lungoci, Sorin, „Principii și definiții ale pedagogiei creștine prin proiectul «Hristos împărtășit copiilor»”, *Altarul Banatului*, SN, anul XXII (LXI), nr. 4-6 (2011), pp. 53-62. (studiul poate fi vizualizat și la adresa: <http://altarul-banatului.ro/wp-content/uploads/2012/09/Altarul-Banatului-4-6-2011.pdf>; data accesării: 1 iunie 2018).
102. Lungoci, Sorin, „Proiectul catehetic «Alege Școala!». Interferențe cu proiectul «Hristos împărtășit copiilor»”, *Altarul Banatului*, SN, anul XXIII (LXII), 7-9 (2012), pp. 136-154. (studiul poate fi consultat și la adresa: http://altarul-banatului.ro/?page_id=445).
103. Lungoci, Sorin, „Proiectul catehetic Hristos împărtășit copiilor în legislația bisericească”, *Altarul Banatului*, SN, anul XXIV (LXIII), 7-9 (2013), pp. 141-153. (studiul poate fi consultat și la adresa: http://altarul-banatului.ro/?page_id=624).
104. Marica, Florin, „Proiectul educațional «Alege Școala!» continuă”, *Ziarul Lumina*, 26 mai 2018, <http://ziarullumina.ro/proiectul-educational-alege-scoala--continua-133898.html>; data accesării: 28 mai 2018.
105. Matei, Ana, „Impresii”, *Tabăra Creștină «Dragoste și Prietenie» ediția a V-a*, anul III, nr. 3, 2009, pp. 45-46.
106. Naclad, Constantin, „«Alege Școala!» – o împlinire a tuturor celor care au crezut în acest proiect”, *Ziarul Lumina*, 6 februarie 2016, <http://ziarullumina.ro/alege-scoala---o-implinire-a-tuturor-ceilor-care-au-crezut-in-acest-proiect-109163.html>; data accesării: 25 martie 2018.
107. Naclad, Constantin, „«Hristos împărtășit copiilor», un proiect de anvergură internațională”, *Ziarul Lumina*, anul III, 153 (754), 5 iulie 2007, p. 16. (articolul poate fi vizualizat și la adresa: <http://ziarullumina.ro/hristos-impartasit-copiilor-un-proiect-de-anvergura-internationala-66862.html>; data accesării: 25 martie 2018).
108. Naclad, Constantin, „Alege Școala! – proiect național pentru viitorul copiilor”, în Mihăiță Nifon, Marian Vîlcu, Petre Comșa (ed.), *Slujirea catehetică și omiletică a Sfintei Biserici în vederea educării religioase a tineretului ortodox – istoric și actualitate. Sf. Mc. Antim Ivireanul, Mitropolit al Țării Românești model al educației prin cultură*, Ed. Bibliotheca, Târgoviște, 2016, pp. 71-82.
109. Naclad, Constantin, „Hristos împărtășit copiilor – concursuri naționale în perspectiva devenirii copilului”, în Vasile Gordon, Sorin Lungoci (ed.), *Predicatori și cateheți români, mărturisitori în timpul regimului comunist. Receptarea misiunii lor în actualitate*.

- Simpozionul profesorilor universitari de Catehetică și Omiletică din România (29-31 octombrie 2017)*, Ed. Pro Universitaria, București, Ed. Universitaria, Craiova, 2017, pp. 228-265.
110. Naclad, Constantin, „Locul Crezului Ortodox în cateheza ortodoxă. Ora de religie și programul «Hristos împărtășit copiilor»”, *2010 Anul omagial al Crezului Ortodox și al Autocefaliei Românești. Conferința pastoral-misionară semestrială*, Ed. Cuvântul Vieții, București, 2010, pp. 58-77.
111. Nedelcu, Marius, „Educația creștină este o investiție pentru veșnicie”, *Ziarul Lumina*, ediția de Banat, anul III, SR, nr. 212 (2318), 14 septembrie 2012, p. 3.
112. Nicolae, Jan, „Clopotul din noaptea de Paști. Pledoarie pentru un reviriment catehetic”, *ΑΙΓΟΣ*, anul I, nr. 1 (2007), pp.13-20.
113. Opre, Adrian; Buzgar, Ramona; Buta, Monica; Dumulescu, Dana; Macavei, Bianca; Petra-Visu, Laura; Pinte, Sebastian, *Studiu psihologic complex și integrat asupra factorilor de risc ai abandonului școlar*, 2015.
114. Opre, Adrian; Buzgar, Ramona; Dumulescu, Daniela; Visu-Petra, Laura; Opre, Dana; Macavei, Bianca; Buta, Monica; Pinte, Sebastian, „Assessing risk factors and the efficacy of a preventive program for school dropout”, *Cognition, Brain, Behavior. An Interdisciplinary Journal XX*, nr. 3, 2016, pp. 185-194.
115. Opre, Dorin, „Informativ, formativ și educativ în utilizarea textului biblic în studiul religiei. Cercetare-acțiune”, în Dorin Opre, Monica Opre, *Religia și educația de mâine. Cercetări pedagogice*, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2013, pp. 201-226.
116. Opre, Monica, „Metodologia cercetării pedagogice în domeniul educației religioase. Specific, particularități, dificultăți”, *Studii Teologice*, Seria a III-a, anul VIII, nr. 2, 2012, pp. 67-83.
117. Pop, Mariana, „Tabăra Creștină «Dragoste și Prietenie» ediția a VII-a”, *Tinerii în Biserică*, anul I, nr. 1, 2011, p. 16.
118. Popa, Gheorghe Cristian, „Proiect de catehizare pentru adulți”, *Ziarul Lumina*, anul IV, SNat, nr. 96 (1598), 2010, p. 3.
119. Popescu, Teodor M., „Primii didascăli creștini”, în Teodor M. Popescu, *Biserica și cultura*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996, pp. 79-182.

120. Preda, Radu, „Rolul catehetic al laicilor în Biserică. Paradigmă istorică și provocare profetică”, *ΛΟΓΟΣ*, anul I, nr. 1 (2007), pp. 27-34.
121. Preda, Vasile, „Principiile didacticii – în viziunea psihologiei educației și dezvoltării”, în Miron Ionescu, Ioan Radu (ed.), *Didactica modernă*, ediția a II-a revizuită, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001, pp. 64-80.
122. Puică, Nicoleta Melniciuc, „Poveste de succes 2011”, în Constantin Naclad, Florin Marica (ed.), *Alege Școala. Modele de bună practică*, 2015, pp. 10-11.
123. Șanta, Iulia, „Copilul în familie”, *Tinerii în Biserică*, supliment al revistei Graiul Bisericii Noastre al Episcopiei Ortodoxe a Maramureșului și Sătmarului, anul I, nr. 1, 2011, p. 25.
124. Stan, Florin, „Pârgă pentru Împărăție”, *Tabăra Creștină «Dragoste și Prietenie» ediția a V-a*, anul III, nr. 3, 2009, p. 38.
125. Stan, Florin, „Programul catehetic la Tg. Lăpuș”, *Tinerii în Biserică*, supliment al revistei Graiul Bisericii Noastre al Episcopiei Ortodoxe a Maramureșului și Sătmarului, anul I, nr. 1, 2011, p. 6.
126. Vidican-Manci, Liviu, „Generații spre catehizare: «Digital natives» dintr-o dublă perspectivă”, în Mihăiță Nifon, Marian Vilciu, Petre Comșa (ed.), *Slujirea catehetică și omiletică a Sfintei Biserici în vederea educării religioase a tineretului ortodox – istoric și actualitate. Sf. Mc. Antim Ivireanul, Mitropolit al Țării Românești model al educației prin cultură*, Ed. Bibliotheca, Târgoviște, 2016, pp. 50-56.

Rapoarte de evaluare

127. ***, *Christ to the Children Project*, June 2002 – November 2002, Six monthly report.
128. ***, *Christ to the Children*, Concept Paper, decembrie 2002.
129. ***, *Christ to the Children*, Narrative Report FY05, Lebanon.
130. ***, *Christ to the Children*, *Proposal to expand*, 2002.
131. Gospel Light Worldwide, *Christ to the Children*, Bosnia i Herzegovina Progress from August to December, 2004, ianuarie 2005.
132. Morgenroth, Jim, *Christ to the Children*, September 20, 2004.
133. Naclad, Constantin, *Raport de activitate YBC 2006*.

134. Naclad, Constantin, *Raport privind activitățile desfășurate pe parcursul anilor 2006-2007*.
135. Naclad, Constantin, *Raport privind inițiativa „Hristos împărtășit copiilor în Europa”*, 23 aprilie 2008.
136. Womble, David, *World Vision Georgia*, Tbilisi, Georgia.
137. World Vision Albania & Kosovo, *Evaluation Report Youth Bible Curricula*, Report Prepared: January 8, 2011.
138. World Vision Albania, *CTTC/Youth Bible Curriculum*, Project Report October 2005 - September 2006.
139. World Vision Armenia, *Christ to the Children*, Annual Report, October 2004 - September 2005.
140. World Vision Armenia, *Christ to the Children*, Annual Report, October 2004, Submitted to Gospel Light WORDIRECT.
141. World Vision Armenia, *Youth Bible Curriculum*, Annual Project Management Report for FY 11, 2011.
142. World Vision Armenia, *Youth Curriculum Bible, Christ to the Children*, Annual Report, FY2006, Prepared by Karine Harutunyan, Christian Commitments, Church and Government Relations Program Manager Astghik Movsisyan, Program Officer.
143. World Vision Bosnia and Hezegovina, *Youth Bible Curriculum*, Final Report FY '06, october 2006.
144. World Vision Georgia, *Youth Bible Curriculum (YBC) Project*, Programme Management Report, October 1 – March 31, FY 2011.
145. World Vision Lebanon, *„Youth Bible Curriculum” Project*, FY09 Semi Annual Report, publicat în luna aprilie 2009 de către World Vision International.
146. World Vision Lebanon, *„Youth Bible Curriculum” Project*, Semi Annual Report FY09, publicat în luna aprilie 2009 de către World Vision International.
147. World Vision Lebanon, Annual Report, *Youth Bible Curriculum Project*, November 2011.
148. World Vision Lebanon, *Youth Bible Curriculum Project*, Monitoring Report, 16 Noiembrie, 2010.

149. World Vision MEERO, *Evaluation Report Youth Bible Curriculum Project*, 05 November – 15 December, 2011, Published January 2012, World Vision International.
150. World Vision Romania, *Christ to the Children. Evaluation*, 2001.

Resurse web

151. „29 noiembrie 2016 - Concurs între două școli din Medgidia”, <http://parohiamedgidia1.blogspot.ro/2016/12/29-noiembrie-2016-concurs-intre-doua.html>; data accesării: 8 mai 2018.
152. „Acțiunea filantropică: Târgul de Paști”, <http://parohiamedgidia1.blogspot.ro/2016/05/actiune-filantropica-adusa-la-bun.html>; data accesării: 8 mai 2018.
153. „Activități cu tineretul în Eparhia Banatului Montan”, *Basilica*, 19 ianuarie 2016, <http://basilica.ro/activitati-cu-tineretul-in-eparhia-banatului-montan/>; data accesării: 8 martie 2018.
154. „Activități spiritual-culturale de Ziua copilului în Arhiepiscopia Râmnicului”, *Basilica*, 2 iunie 2013, <http://basilica.ro/activitati-spiritual-culturale-de-ziua-copilului-in-arhiepiscopia-ramnicului/>; data accesării: 10 mai 2018.
155. „Ajutor la teme, cursuri de limba engleză și recreere la programul educațional-social de tip Afterschool al parohiei”; <http://parohiamedgidia1.blogspot.ro/2018/03/ajutor-la-teme-cursuri-de-limba-ingleza.html>, data accesării: 8 mai 2018.
156. „Al doilea Congres Național «Hristos Împărtășit Copiilor» se va desfășura între 1–3 septembrie 2009 la Mănăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus – județul Brașov”, *Basilica*, 25 august 2009, <http://basilica.ro/al-doilea-congres-national-hristos-impartasit-copiilor-se-va-desfasura-intre-1-3-septembrie-2009-la-manastirea-brancoveanu-sambata-de-sus-judetul-brasov/>; data accesării: 29 mai 2018.
157. „Al doilea Congres Național «Hristos Împărtășit Copiilor»”, *Comunicate de presă*, 31 august 2009, <http://www.comunicatedepresa.ro/world-vision-romania/al-doilea-congres-national-hristos-impartasit-copiilor/>; data accesării: 29 mai 2018.

158. „Au început lucrările Congresului Național Hristos împărtășit copiilor”, *Basilica*, 22 septembrie 2015, <http://basilica.ro/au-inceput-lucrarile-congresului-national-hristos-impartasit-copiilor/>; data accesării: 12 aprilie 2018.
159. „Au început taberele Licăr de Lumină – 850 de copii își petrec vara în tabere de creație creștină”, <http://alegscoala.ro/evenimente/2015/06/28/taberestart/>; data accesării: 23 mai 2018.
160. „Congresul Internațional de Teologie «Relația dintre parohie și școală în viața și misiunea Bisericii din contextul actual»”, *Basilica*, 19 octombrie 2015, <http://basilica.ro/congresul-international-de-teologie-relatia-dintre-parohie-si-scoala-in-viata-si-misiunea-bisericii-din-contextul-actual/>; data accesării: 25 mai 2018.
161. „Copiii vestesc Nașterea Domnului” - scenetă de Crăciun a copiilor înscriși în Proiectul parohiei „Școala de Duminică”, <http://parohiamedgidia1.blogspot.ro/2016/12/copiii-vestesc-nasterea-domnului.html>; data accesării: 8 mai 2018.
162. „Despre programul catehetic «Hristos împărtășit copiilor»”, <https://www.parohiaortodoxainaltareadomnului.ro/PROGRAM%20CATEHETIC%202008.html>; data accesării: 13 mai 2018.
163. „Expoziție de Mărțișoare cu ocazia zilei de 1 Martie”, <http://parohiamedgidia1.blogspot.ro/2017/03/expozitie-de-martisoare-cu-ocazia-zilei.html>; data accesării: 8 mai 2018.
164. „Iisus Hristos: Eu sunt Calea, Adevărul și Viața!”, <http://parohiamedgidia1.blogspot.ro/2018/04/sfanta-si-marea-luni-piesa-de-teatru.html>; data accesării: 8 mai 2018.
165. „Inaugurarea Bibliotecii parohiale «Episcop Dr. Vasile Stan» - 23.11.2008”, <https://www.parohiaortodoxainaltareadomnului.ro/inaugurarea%20%20bibliotecii%20parohiale%20episcop%20dr.%20vasile%20stan.html>; data accesării: 13 mai 2018.
166. „Istoricul proiectului”, *Mitropolia Banatului*, mitropolia-banatului.ro/istoricul-proiectului/; data accesării: 30 mai 2018.
167. „Împreună pentru copiii noștri” (<https://www.episcopiacaransebesului.ro/pagini/departamentul-de-tineret.php>; data accesării: 27 aprilie 2018).

168. „Întâlnirea anuală a tinerilor ortodocși din Arhiepiscopia Alba Iuliei”, *Ziarul Lumina*, 10 octombrie 2017, <http://ziarullumina.ro/Intalnirea-anuala-a-tinerilor-ortodocsi-din-arhiepiscopia-alba-iuliei-126948.html>; data accesării: 16 aprilie 2018.
169. „Întâlnirea Tinerilor Creștini Ortodocși din Mitropolia Clujului, Maramureșului și Sălajului, Bistrița, 29-30 iulie 2017”, *Mitropolia Clujului*, 1 iulie 2017, <https://www.mitropolia-clujului.ro/intalnirea-tinerilor-crestini-ortodocsi-din-mitropolia-clujului-maramuresului-si-salajului-bistrita-29-30-iulie-2017/>; data accesării: 16 aprilie 2018).
170. „Întâlnirea tinerilor ortodocși hunedoreni”, *Ziarul Lumina*, 4 iunie 2018, <http://ziarullumina.ro/Intalnirea-tinerilor-ortodocsi-hunedoreni-134077.html>; data accesării: 4 iunie 2018.
171. „Întâlnirea Tinerilor Ortodocși Sălăjeni la Mănăstirea Bic”, *Ziarul Lumina*, 21 august 2017, <http://ziarullumina.ro/Intalnirea-tinerilor-ortodocsi-salajeni-la-manastirea-bic-125446.html>; data accesării: 16 aprilie 2018).
172. „Jocuri cu parașuta și Teatru de păpuși la Școala de Duminică”, <http://parohiamedgidia1.blogspot.ro/2016/07/jocuri-cu-parasuta-si-teatru-de-papusi.html>; data accesării: 8 mai 2018.
173. „Miniproiect de educație duhovnicească și misionar-filantropică la Parohia «Cuvioasa Parascheva»” din localitatea Liești: «Icoana milosteniei», *Călăuză ortodoxă*, 4 aprilie 2014, <http://www.calauza.edj.ro/?p=7101>; data accesării: 1 iunie 2018.
174. „Nouă premieră teatrală la Biserica Sf. Pantelimon – Foișorul de Foc”, *Basilica*, 27 septembrie 2012, basilica.ro/noua-premiera-teatrala-la-biserica-sf-pantelimon-foisorul-de-foc/; data accesării: 14 mai 2018.
175. „Parohia «Buna-Vestire» – un nou proiect filantropic” (în cadrul parteneriatului „Prin morala creștină spre o societate modernă”), <http://parohiabvestireiris.blogspot.ro/2012/12/parohia-bunavestire-un-nou-proiect.html>; data accesării: 10 mai 2018.
176. „Patriarhul României la Congresul Național «Hristos împărtășit copiilor»”, *Basilica*, 23 septembrie 2015, <http://basilica.ro/patriarhul-romaniei-la-congresul-national-hristos-impartasit-copiilor/>; data accesării: 12 aprilie 2018.

177. „Piesa de teatru creștin «Brâncoveanu, Ivireanu, iubire de Biserică și neam» va avea premiera în această toamnă”, *Basilica*, 18 august 2016, <http://basilica.ro/piesa-de-teatru-crestin-brancoveanu-ivireanu-iubire-de-biserica-si-neam-va-avea-premiera-in-aceasta-toamna/>; data accesării: 14 mai 2018.
178. „Premiera piesei de teatru «Osânda cărților»”, *Basilica*, 17 iulie 2017, <http://basilica.ro/premiera-piesei-de-teatru-osanda-cartilor/>; data accesării: 14 mai 2018.
179. „Premierea câștigătorilor concursului național Sfânta Euharistie – lumina vieții creștine”, *Basilica*, 21 mai 2014, <http://basilica.ro/premiera-castigatorilor-concursului-national-sfanta-euharistie-lumina-vietii-crestine/>; data accesării: 23 aprilie 2018.
180. „Proiect cu activități practice în Parohia Frâncești I din Protopopiatul Râmnicu Vâlcea”, *Basilica*, 16 mai 2012, <http://basilica.ro/proiect-cu-activitati-practice-in-parohia-francesti-i-din-protopopiatul-ramnicu-valcea/>; data accesării: 10 mai 2018.
181. „Proiect pentru conservarea și transmiterea valorilor estetice tradiționale la Timișoara”, *Basilica*, 18 octombrie 2010, <http://basilica.ro/proiect-pentru-conservarea-si-transmiterea-valorilor-estetice-traditionale-la-timisoara/>; data accesării: 9 mai 2018.
182. „Proiect pentru copii, de tip Școala de Duminică, la parohia noastră”, <http://parohiamedgidia1.blogspot.ro/2017/11/proiect-pentru-copii-de-tip-scoala-de.html>; data accesării: 8 mai 2018.
183. „Proiectul Calea (The Way), Proiect de catehizare a adulților”, <http://www.protoieriahorezu.ro/proiecte.html>; data accesării: 28 mai 2018.
184. „Protocol de colaborare între Patriarhia Română și două Ministere”, *Basilica*, 24 aprilie 2012, <http://basilica.ro/protocol-de-colaborare-intre-patriarhia-romana-si-doua-ministere/>; data accesării: 30 mai 2018.
185. „Școala de vară «Copilărie Binecuvântată», la a doua ediție”, *Basilica*, 3 iulie 2014, <http://basilica.ro/scoala-de-vara-copilarie-binecuvantata-la-a-doua-editie/>; data accesării: 10 mai 2018.
186. „Seminarul Național «Hristos împărtășit copiilor» – 27-28.08.2008”, <https://www.parohiaortodoxainaltareadomnului.ro/seminarul%20national.html>; data accesării: 12 mai 2018.

187. „Un nou proiect catehetic în parohia Buna Vesitre: «Fericirile și tâlcuirea lor!»”, <http://parohiabvestireiris.blogspot.ro/2013/09/un-nou-proiect-catehetic-in-parohia.html>;
data accesării: 10 mai 2018.
188. „Vizită la asezământul de bătrâni de la Checea”, *Mitropolia Banatului*, 1 aprilie 2014, <http://mitropolia-banatului.ro/vizita-la-asezământul-de-batrani-de-la-checea/>; data
accesării: 23 aprilie 2018.
189. Andreicuț, Andrei, *Rugăciunea Sfântului Efreem Sirul. Cateheze*, Renașterea, Cluj-Napoca, 2016; lucrarea se află la: https://www.mitropolia-clujului.ro/wp-content/uploads/2016/04/IPS_Andrei_Rugaciunea_Sf.Efreem_Sirul.pdf; data accesării: 17 mai 2018.
190. Anghel, Gheorghe, „Întâlnirea Tinerilor Ortodocși din Toată Lumea – Concluzii”, *Basilica*, 5 septembrie 2016, <http://basilica.ro/intalnirea-tinerilor-ortodocsi-din-toata-lumea-concluzii/>; data accesării: 16 aprilie 2018.
191. Apostolache, Ioniță, „Tinerii Bisericii - voluntari pentru Hristos”, *Ziarul Lumina*, 26 mai 2018, <http://ziarullumina.ro/tinerii-bisericii-voluntari-pentru-hristos-133915.html>; data accesării: 28 mai 2018.
192. Bălinișteanu, Otilia, „Cateheza completează ora de religie”, *Ziarul Lumina*, 13 august 2010, <http://ziarullumina.ro/cateheza-completeaza-ora-de-religie-24402.html>; data accesării: 25 mai 2018.
193. Bâra, Ciprian, „Roade în proiectul «Hristos împărtășit copiilor»” (interviu cu Pr. Constantin Naclad, inspector pentru cateheza parohială în cadrul Sectorului teologic-educational al Patriarhiei Române), *Ziarul Lumina*, anul V, SNat, nr. 82 (1282), 7 aprilie 2009, p. 16. (articolul poate fi vizualizat și la adresa: <http://ziarullumina.ro/roade-in-proiectul-hristos-impartasit-copiilor-46023.html>; data accesării: 21 martie 2018)
194. Bostan, Cristian, „A început a IV-a ediție a Congresului național «Hristos împărtășit copiilor»”, *Ziarul Lumina*, 19 septembrie 2011, <http://ziarullumina.ro/a-inceput-a-iv-a-editie-a-congresului-national-hristos-impartasit-copiilor-5026.html>; data accesării: 21 martie 2018.
195. Bostan, Cristian, „Un nou proiect de catehizare adresat adulților”, *Ziarul Lumina*, 20 septembrie 2011, <http://ziarullumina.ro/un-nou-proiect-de-catehizare-adresat-adultilor-4974.html>; data accesării: 21 martie 2018.

196. Bușagă, Ioan, „Congres despre activitatea catehetică a Bisericii”, *Ziarul Lumina*, 21 septembrie 2016, <http://ziarullumina.ro/congres-despre-activitatea-catehetica-a-bisericii-115808.html>; data accesării: 25 martie 2018.
197. Bușagă, Ioan, „Părinții, factor important în catehizarea tinerilor”, *Ziarul Lumina*, 22 septembrie 2016, <http://ziarullumina.ro/parintii-factor-important-in-catehizarea-tinerilor-115835.html>, data accesării: 23 martie 2018.
198. Bușagă, Ioan, „Proiect pentru catehizarea adulților”, *Ziarul Lumina*, 2 septembrie 2010, <http://ziarullumina.ro/proiect-pentru-catehizarea-adultilor-23365.html>; data accesării: 21 martie 2018.
199. Campania „Stop însingurării”. În cadrul ei s-au desfășurat mai multe acțiuni: Masa Micii Sfintei Mării; Copilul, bătrânul și pâinea; Masa Bunei Vestiri; <http://ateneulsfantuluiipantelimon.blogspot.ro/2011/12/stop-insingurarii.html>; data accesării: 14 mai 2018.
200. Cârlea, Dan, „Icoane pentru Eminescu la New York”, *Ziarul Lumina*, 15 ianuarie 2014, <http://ziarullumina.ro/icoane-pentru-eminescu-la-new-york-88051.html>; data accesării: 14 mai 2018.
201. Chkhaidze, Ana, „A journey of returning to faith for rural communities”, *World Vision Georgia*, 31 ianuarie 2012, <https://www.wvi.org/georgia/article/journey-returning-faith-rural-communities>; data accesării: 2 martie 2018.
202. *Christian Identity*, 31 august 2016, <https://www.wvi.org/armenia/christian-identity>; data accesării: 2 martie 2018.
203. Ciobotea, Daniel, „Binecuvântare pentru participanții la Congresul Național Hristos împărtășit copiilor”, Mesajul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, adresat participanților la al IX-lea Congres Național „Hristos împărtășit copiilor”, *Ziarul Lumina*, 21 septembrie 2016, <http://ziarullumina.ro/binecuvantare-pentru-participantii-la-congresul-national-hristos-impartasit-copiilor-115807.html>; data accesării: 20 martie 2018.
204. Ciobotea, Daniel, „Cooperarea dintre Parohie și Școală în contextul misiunii Bisericii și al responsabilității față de generațiile viitoare”, *Basilica*, 19 octombrie 2015, <http://basilica.ro/cooperarea-dintre-parohie-si-scoala-in-contextul-misiunii-bisericii-si-al-responsabilitatii-fata-de-generatiile-viitoare-2/>; data accesării: 20 martie 2018.

205. Ciobotea, Daniel, „Copiii și tinerii creștini sunt prezentul și viitorul Bisericii”, Mesajul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, adresat participanților la al IV-lea Congres Național „Hristos împărtășit copiilor”, *Ziarul Lumina*, 19 septembrie 2011, <http://ziarullumina.ro/mesajul-preafericitului-parinte-daniel-patriarhul-bisericii-ortodoxe-romane-adresat-participantilor-la-al-iv-lea-congres-national-hristos-impartasit-copiilor-5028.html>; data accesării: 21 martie 2018.
206. Ciobotea, Daniel, „Educația – prioritate și responsabilitate națională”, *Ziarul Lumina*, 15 septembrie 2013, <http://ziarullumina.ro/educatia-prioritate-si-responsabilitate-nationala-84820.html>; data accesării: 26 martie 2018.
207. Ciobotea, Daniel, „Educația religioasă – formarea tinerilor pentru viață”, Cuvântul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu ocazia Congresului Internațional de Teologie *Educația religioasă a tinerilor în contextul secularizării actuale* (București, Palatul Patriarhiei, 3-7 septembrie 2016), *Basilica*, 4 septembrie 2016, <http://basilica.ro/educatia-religioasa-formarea-tinerilor-pentru-viata/>; data accesării: 17 aprilie 2018.
208. Ciobotea, Daniel, „Informare intelectuală și formare duhovnicească în educația moral-religioasă a copiilor și a tinerilor”, Mesajul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, adresat participanților la al VIII-lea Congres Național „Hristos împărtășit copiilor”, *Basilica*, 22 septembrie 2015, <http://basilica.ro/informare-intelectuala-si-formare-duhovniceasca-in-educatia-moral-religioasa-a-copiilor-si-a-tinerilor/>; data accesării: 20 martie 2018.
209. Ciobotea, Daniel, „Misiunea Bisericii în educația religioasă morală a copiilor și a tinerilor”, Mesajul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, adresat participanților la al VI-lea Congres Național „Hristos împărtășit copiilor”, *Ziarul Lumina*, 17 septembrie 2013, <http://ziarullumina.ro/misiunea-bisericii-in-educatia-religios-morala-a-copiilor-si-a-tinerilor-84881.html>; data accesării: 11 aprilie 2018.
210. Ciobotea, Daniel, „O educație solidă învinge criza economică”, Mesajul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, adresat elevilor, părinților și profesorilor la începutul anului școlar 2011-2012, *Ziarul Lumina*, 9 septembrie 2011, <http://ziarullumina.ro/o-educatie-solida-invinge-criza-economica-5438.html>; data accesării: 26 martie 2018.

211. Ciobotea, Daniel, „Speranțe și eforturi noi pentru prevenirea abandonului școlar prin actul educațional catehetic”, *Ziarul Lumina*, 8 iulie 2014, <http://ziarullumina.ro/sperante-si-eforturi-noi-pentru-prevenirea-abandonului-scolar-prin-actul-educational-catehetic-92996.html>; data accesării: 25 mai 2018.
212. Ciofu, Constantin, „Tabăra de creație «Licăr de lumină» de la Durău, la final”, *Ziarul Lumina*, 12 septembrie 2011, <http://ziarullumina.ro/tabara-de-creatie-licar-de-lumina-de-la-durau-la-final-5326.html>; data accesării: 24 mai 2018.
213. Coman, Constantin, „Părintele duhovnicesc - reconsiderare eclesiologică”, *Ziarul Lumina*, 7 octombrie 2012, <http://ziarullumina.ro/parintele-duhovnicesc-reconsiderare-eclesiologica-75774.html>; data accesării: 12 iunie 2018.
214. Conceptul Concursului Național Cultural-Artistic „Unirea: libertate și unitate”, <http://patriarhia.ro/concursul-national-cultural--artistic-unirea-libertate-si-unitate-9216.html>; data accesării: 7 mai 2018.
215. Frost, David, „IOCS course adopted for the whole of Romania”, *Christmas and New Year Newsletter 2011/2012*, The Institute for Orthodox Christian Studies/Cambridge, pp. 2-5; disponibil la adresa: https://www.iocs.cam.ac.uk/wp-content/uploads/Newsletter_Christmas_NewYear_2011-12.pdf; data accesării: 15 mai 2018.
216. Gavrilu, Ionela, „Preotul care înmulțește pâinea copiilor săraci”, *Viitorul României*, 25 iulie 2017, <https://www.viitorulromaniei.ro/2017/07/25/preotul-care-inmulteste-painea-copiilor-saraci/>; data accesării: 10 mai 2018.
217. Gheorghiu, Marcela, „Abandonul școlar un fenomen care face ravagii în învățământul românesc”, *Tribuna învățământului*, 23 iunie 2016, <http://www.tribunainvatamantului.ro/abandonul-scolar-un-fenomen-care-face-ravagii-in-invatamantul-romanesc/>; data accesării: 19 mai 2018.
218. Hordencu, Irinel, „Model de cateheză: Școala de Duminică”, *Tomisul Ortodox*, 21 septembrie 2017, <http://tomisulortodox.ro/model-de-cateheza-scoala-de-duminica/>; data accesării: 28 martie 2018.
219. Ionițe, Sorin, „Hristos împărtășit copiilor din diaspora. Cursuri privind catehizarea organizate de Patriarhie în Italia”, *Basilica*, 18 aprilie 2018, <http://basilica.ro/hristos->

- [impartasit-copiilor-din-diaspora-cursuri-privind-catehizarea-organizate-de-patriarhie-in-italia/](#); data accesării: 19 aprilie 2018.
220. Jinga, Florina, „Atelier de creație la Parohia Timișoara Fabric Vest”, *Ziarul Lumina*, 12 decembrie 2015, <http://ziarullumina.ro/atelier-de-creatie-la-parohia-timisoara-fabric-vest-107834.html>, data accesării: 9 mai 2018.
221. Mănăstireanu, Dănuț, „Oamenii care lucreaza pentru World Vision”, *Persona*, 22 februarie 2009, <https://danutm.wordpress.com/2009/02/22/oamenii-care-lucreaza-pentru-world-vision/>; data accesării: 7 martie 2018.
222. Mărculeț, Ștefan, „Catedrala tinerilor din cartierul brașovean Noua”, *Ziarul Lumina*, 14 iulie 2013, <http://ziarullumina.ro/catedrala-tinerilor-din-cartierul-brasovean-noua-83247.html>; data accesării: 9 mai 2018.
223. Mărculeț, Ștefan, „Cateheză pentru adulți în Biserica Ortodoxă”, *Ziarul Lumina*, 13 noiembrie 2012, <http://ziarullumina.ro/cateheza-pentru-adulti-in-biserica-ortodoxa-76242.html>; data accesării: 25 martie 2018.
224. Marica, Florin, „Proiectul educațional «Alege Școala!» continuă”, *Ziarul Lumina*, 26 mai 2018, <http://ziarullumina.ro/proiectul-educational-alege-scoala--continua-133898.html>; data accesării: 28 mai 2018.
225. Mircia, Marius, „Centrul Educațional «Antimis» a fost inaugurat”, *Ziarul Lumina*, 5 mai 2011, <http://ziarullumina.ro/centrul-educational-antimis-a-fost-inaugurat-11469.html>; data accesării: 9 mai 2018.
226. Naclad, Constantin, „Biserica și Școala din sufletul meu, un exemplu de împreună-lucrare”, *Ziarul Lumina*, 4 iunie 2016, <http://ziarullumina.ro/biserica-si-Scoala-din-sufletul-meu-un-exemplu-de-impreuna-lucrare-112731.html>; data accesării: 26 martie 2018.
227. Naclad, Constantin, „Proiectul «Alege Școala», în Mitropolia Moldovei și Bucovinei”, *Doxologia*, 26 mai 2016, <https://doxologia.ro/arhiepiscopia-iasilor/proiectul-alege-scoala-mitropolia-moldovei-bucovinei>; data accesării: 23 mai 2018.
228. Naclad, Constantin, „Proiectul «Alege Școala», în Mitropolia Moldovei și Bucovinei”, *Ziarul Lumina*, 28 mai 2016, <http://ziarullumina.ro/proiectul-alege-scoala--in-mitropolia-moldovei-si-bucovinei-112547.html>; data accesării: 28 mai 2018.

229. Naclad, Constantin, „Unirea: libertate și unitate”, *Ziarul Lumina*, 26 mai 2018, <http://ziarullumina.ro/unirea-libertate-si-unitate-133897.html>; data accesării: 28 mai 2018.
230. Nedelcu, Marius, „Congresul Hristos împărtășit copiilor, la final”, *Ziarul Lumina*, 24 septembrie 2015, <http://ziarullumina.ro/congresul-hristos-impartasit-copiilor-la-final-105526.html>; data accesării: 25 martie 2018.
231. Nedelcu, Marius, „Cursuri de formare în proiectul «Alege Școala!»”, *Ziarul Lumina*, 8 octombrie 2014, <http://ziarullumina.ro/cursuri-de-formare-in-proiectul-alege-scoala--95582.html>; data accesării: 25 martie 2018.
232. *Not abandoned – Teuta finds the way of love through Youth Bible Curriculum*, 10 februarie 2011, disponibil la adresa: <https://www.wvi.org/article/not-abandoned—teuta-finds-way-love-through-youth-bible-curriculum>; data accesării: 2 martie 2018.
233. Ojică, Alexandru, „Bucurii pe chipurile și în sufletele copiilor și tinerilor din proiectul «Alege Școala!»”, <http://alegescoala.ro/bucurii-pe-chipurile-si-in-sufletele-copiiiilor-si-tinerilor-din-proiectul-alege-scoala/>; data accesării: 23 mai 2018.
234. Ojică, Alexandru, „Școala duminicală în diasporă, liman de încredere pentru copii și părinți”, *Ziarul Lumina*, 19 august 2017, <http://ziarullumina.ro/Scoala-duminicala-in-diaspora-liman-de-incredere-pentru-copii-si-parinti-125394.html>; data accesării: 26 martie 2018.
235. Parteneriatul educațional „Hristos în mijlocul nostru”, http://scoalagirov.ro/images/stories/upload/strop_de_ler.pdf; data accesării: 8 mai 2018.
236. Popa, Gheorghe Cristian „Festivitatea de închidere a proiectului «Alege Școala!»”, *Ziarul Lumina*, 25 noiembrie 2015, <http://ziarullumina.ro/festivitatea-de-inchidere-a-proiectului-alege-scoala--107343.html>; data accesării: 28 mai 2018.
237. Programul catehetic „Cinstirea icoanelor în Ortodoxie” implementat la Parohiile Buda și Hociungi II din Protopopiatul Buhuși, <http://epr.ro/programul-catehetic-cinstirea-icoanelor-ortodoxie-implementat-la-parohiile-buda-si-hociungi-ii-din>; data accesării: 18 mai 2018.
238. Rusu, Oana, „Școala de vară «Copilărie binecuvântată», la Cluj-Napoca”, *Ziarul Lumina*, 23 iunie 2017, <http://ziarullumina.ro/coala-de-vara-copilarie-binecuvantata-la-cluj-napoca-123775.html>; data accesării: 10 mai 2018.

239. Tabarcea, Marius-Ionuț, „A apărut Programa catehetică pentru 2018”, *Ziarul Lumina*, 6 februarie 2018, <http://ziarullumina.ro/a-apatut-programa-catehetica-pentru-2018-130471.html>; data accesării: 18 mai 2018.
240. Vidican-Manci, Liviu, „Cateheză și catehizare în Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului”, <https://www.mitropolia-clujului.ro/catehizare/>; data accesării: 29 martie 2018.
241. Vidican-Manci, Liviu, „Dragoste și poruncă”, *Mitropolia Clujului*, https://www.mitropolia-clujului.ro/wp-content/uploads/2016/04/Cele_noua_Porunci_Bisericii.pdf; data accesării: 17 mai 2018.
242. Vidican-Manci, Liviu, „Sfânta Liturghie, cerul pe pământ. 6 Cateheze despre Sfânta Liturghie”, *Mitropolia Clujului*, <https://www.mitropolia-clujului.ro/wp-content/uploads/2017/02/Sfanta-Liturghie-1-Cateheze-Postul-Mare.pdf>; data accesării: 17 mai 2018.
243. World Vision România, „Despre noi”, *World Vision România*, <https://worldvision.ro/despre-noi>; data accesării: 30 mai 2018.
244. World Vision România, „Intervenții de urgență”, *World Vision România*, <https://worldvision.ro/interventii-de-urgenta-a274.html>, data accesării: 10 iunie 2018.
245. World Vision România, „Profilul organizației”, *World Vision România*, https://worldvision.ro/downloads/allgemein/Profil_Organizatie_World_Vision_ro.pdf; data accesării: 10 iunie 2018.
246. *YBC changes the heart and future of a child*, 28 iunie 2007, disponibil la adresa: <https://www.wvi.org/article/ybc-changes-heart-and-future-child>; data accesării: 2 martie 2018.
247. Zaharia, Ștefan, „Training catehetic la Piatra-Neamț”, *Doxologia*, 25 aprilie 2017, <https://doxologia.ro/arhiepiscopia-iasilor/training-catehetic-la-piatra-neamt>; data accesării: 18 mai 2018.

Alte resurse web

248. <http://acumgirov.blogspot.ro/>; data accesării: 23 mai 2018.
249. <http://alegescoala.ro/category/tabara/>; data accesării: 24 mai 2018.
250. <http://alegescoala.ro/category/toolkit/>; data accesării: 24 mai 2018.

251. <http://alegscoala.ro/centre-alege-scoala/>; data accesării: 24 mai 2018.
252. <http://alegscoala.ro/despre-noi/descriere-proiect/>; data accesării: 24 mai 2018.
253. <http://alegscoala.ro/centre/>; data accesării: 24 mai 2018.
254. <http://alegscoala.ro/evenimente/category/tabere/>; data accesării: 24 mai 2018.
255. <http://arhiepiscopiatargovistei.ro/stiri/n-arhiepiscopia-t-rgovi-tei-a-avut-loc-faza-eparhial-a-concursului-na-ional-cultural-artistic-unirea-libertate-i-unitate.html>; data accesării: 7 mai 2018.
256. <http://ateneulsfantuluiipantelimon.blogspot.ro/2015/10/mandrul-florilor-vernisa-j-de-icoane-pe.html>; data accesării: 14 mai 2018.
257. <http://ateneulsfantuluiipantelimon.blogspot.ro/2018/01/>; data accesării: 14 mai 2018.
258. <http://ateneulsfantuluiipantelimon.blogspot.ro/2018/01/cap-i-din-manualul-de-comunicare-pentru.html>; data accesării: 10 mai 2018.
259. <http://ateneulsfantuluiipantelimon.blogspot.ro/2018/01/cap-i-din-manualul-de-comunicare-pentru.html>; data accesării: 10 mai 2018.
260. <http://bisericasfantulpantelimonfoisoruldefoc.ro/istoric/>; data accesării: 14 mai 2018.
261. <http://contesti-girov.blogspot.ro/>; data accesării: 23 mai 2018.
262. <http://hristosimpartasitcopiilor.blogspot.com/>
263. <http://ihnk.blogspot.ro/>; data accesării: 23 mai 2018.
264. <http://parohiabvestireiris.blogspot.ro/2015/01/sa-citim-biblia-impreuna-de-la-ora-1830.html>; data accesării: 10 mai 2018.
265. <http://parohiabvestireiris.blogspot.ro/p/istoricul-parohiei.html>; data accesării: 10 mai 2018.
266. http://parohiamedgidia1.blogspot.ro/p/centrul-educational-social_16.html; data accesării: 8 mai 2018.
267. <http://parohiamedgidia1.blogspot.ro/p/exemple-de-cateheze.html>; data accesării: 8 mai 2018.
268. <http://patriarhia.ro/fapte-ale-credinei-i-iubirii-milostive-8660.html>; data accesării: 30 martie 2018.
269. <http://pestisoruldeaur-antimis.blogspot.ro/>; data accesării: 9 mai 2018.
270. <http://pestisoruldeaur-antimis.blogspot.ro/search/label/ArteNative>; data accesării: 9 mai 2018.

271. <http://www.educatie-catehetica.ro/activitati/scoala-parohiala/programe-scolare/CCE-Programa-crestin-ortodoxa-7-15%20ani.pdf>; data accesării: 28 martie 2018.
272. <http://www.eparhiaargesului.ro/arhieparg/index.php/stiri-evenimente-din-eparhia-argesului/9905-etapa-eparhiala-a-concursului-national-unirea-libertate-si-unitate>; data accesării: 7 mai 2018.
273. <http://www.fonduri-structurale.ro/program-operational/2/programul-operational-capital-uman>; data accesării: 25 mai 2018.
274. http://www.noutati-ortodoxe.ro/expozitie-de-icoane-si-concert-de-colinde-inchinat-nasterii-domnului-la-parohia-francesi-i-din-protopopiatul-rm-valcea_119021_p0.html; data accesării: 10 mai 2018.
275. <http://www.parohia-konstanz.ro/index.php/activitati/ora-de-religie>; data accesării: 28 martie 2018.
276. <http://www.parohia-nurnberg.de/scoala.html>; data accesării: 18 mai 2018.
277. <http://www.protoieriahorezu.ro/proiecte.html>; data accesării: 28 mai 2018.
278. <http://ziarullumina.ro/concursul-unirea-libertate-si-unitate-in-episcopia-tulcii-133190.html>; data accesării: 7 mai 2018.
279. <http://ziarullumina.ro/concursul-unirea-libertate-si-unitate-in-maramures-si-satmar-133120.html>; data accesării: 7 mai 2018.
280. <http://ziarullumina.ro/sinteza-activitatilor-bisericii-ortodoxe-romane-in-anul-2016-119672.html>; data accesării: 7 mai 2018.
281. <https://blog.worldvision.ro/>; data accesării: 10 iunie 2018.
282. www.worldvision.ro; data accesării: 10 iunie 2018.
283. <http://www.facebook.com/WorldVisionRomania>; data accesării: 10 iunie 2018.
284. <https://contesti.mmb.ro/10952-viata-noastra>; data accesării: 8 mai 2018.
285. <https://contesti.mmb.ro/revista-parohiei>; data accesării: 8 mai 2018.
286. <https://doxologia.ro/concursul-unirea-libertate-unitate-protopopiatele-bacau-roman>; data accesării: 7 mai 2018.
287. <https://ftose.valahia.ro/images/regulamente/Procedura.de.acordare.si.retragere.binecuvantare.pdf>; data accesării: 3 iunie 2018.
288. <https://www.facebook.com/Tabăra-Creștină-Dragoste-și-Prietenie-Tg-Lăpuș-126162334143235/>; data accesării: 12 mai 2018.

289. <https://www.mitropolia-clujului.ro/catehezele-mitropolitului-andrei/>; data accesării: 17 mai 2018.
290. https://www.mitropolia-clujului.ro/wp-content/uploads/2016/04/Cateheze_Postul_Mare_2015.pdf; data accesării: 17 mai 2018.
291. https://www.mitropolia-clujului.ro/wp-content/uploads/2016/04/VIRTUTIcateheze_pentru_Postul_Craciunului.pdf; data accesării: 17 mai 2018.
292. <https://www.parohiaortodoxainaltareadomnului.ro/serile%20poeziei%20crestine%20I%20-%20Pr%20Burzo%20Gavril.html>; data accesării: 13 mai 2018.
293. <https://www.trinitas.tv/concursul-unirea-libertate-si-unitate-in-arhiepiscopia-dunarii-de-jos/>; data accesării: 7 mai 2018.
294. <https://www.trinitas.tv/etapa-eparhiala-a-concursului-unirea-libertate-si-unitate/>; data accesării: 7 mai 2018.
295. www.educatie-catehetica.ro/proiect/despre-centru.htm; data accesării: 28 martie 2018.

Documente oficiale

296. „Hotărârea Sfântului Sinod nr. 4682 din 13.09.2000”, *Biserica Ortodoxă Română*, anul CXVIII, nr. 7-12 (2000), p. 460.
297. „Hotărârea Sfântului Sinod nr. 4508 din 2005”, *Biserica Ortodoxă Română*, anul CXXIV, nr. 1-3 (2006), p. 71.
298. „Hotărârea Sfântului Sinod nr. 1924 din 10.07.2008”, *Biserica Ortodoxă Română*, anul CXXVI, nr. 7-12 (2008), p. 49.
299. „Hotărârea Sfântului Sinod nr. 5180 din 4.11.2008”, *Biserica Ortodoxă Română*, anul CXXVI, 7-12 (2008), pp. 104-105.
300. „Hotărârea Sfântului Sinod nr. 628 din 12.03.2009”, *Biserica Ortodoxă Română*, anul CXXVII, nr. 1-4 (2009), p. 251.
301. *Hotărârea Sfântului Sinod nr. 3769 din 19 iunie 2009.*
302. *Comunicat de presă*, Al doilea Congres Național „Hristos împărtășit copiilor”, 28 august 2009.
303. Adresa Sectorului Teologic-Educațional al Patriarhiei Române nr. 751/09.02.2010.

304. *Hotărârea Sfântului Sinod nr. 747/2010 din 11 februarie 2010.*
305. Conceptul Concursului național de retorică creștină „Crezul meu!”, 2010.
306. Conceptul Concursului de creație „Alege Școala!”, 2011.
307. Conceptul Concursului național de creație creștină „Copilul în familie – Botezul meu”, 2011.
308. *Hotărârea Sfântului Sinod nr. 385/2011 din 17 februarie 2011.*
309. *Hotărârea Sfântului Sinod nr. 4505/22 noiembrie 2011*, adoptată în ședința din 24 octombrie 2011.
310. *Hotărârea Sfântului Sinod nr. 8711 din 22 noiembrie 2011.*
311. *Hotărârea Sfântului Sinod nr. 8712/28 noiembrie 2011*, adoptată în ședința din 25 octombrie 2011.
312. *Hotărârea Sfântului Sinod nr. 8713/22 noiembrie 2011*, adoptată în ședința din 24 octombrie 2011.
313. Conceptul Concursului național de miniproiecte de educație social-filantropică „Copilul învață iubirea lui Hristos”, 2012.
314. *Hotărârea Sfântului Sinod nr. 9094/22 octombrie 2012*, adoptată în ședința din 28 septembrie 2012.
315. Conceptul Concursului „Bucuria de a fi creștin”, 2013.
316. *Hotărârea Sfântului Sinod nr. 8913/15 noiembrie 2013*, adoptată în ședința din 29 octombrie 2013.
317. Conceptul Concursului „Sfânta Euharistie – lumina vieții creștine”, 2014.
318. *Hotărârea Sfântului Sinod nr. 9715/31 octombrie 2014*, adoptată în ședința din 28-29 octombrie 2014.
319. *Hotărârea Sfântului Sinod nr. 12.475/22 decembrie 2014*, aprobată în ședința din 16 - 17 decembrie 2014.
320. *Hotărârea Sfântului Sinod nr. 13.879/22 decembrie 2014*, aprobată în ședința din 16 - 17 decembrie 2014.
321. Conceptul Concursului național de miniproiecte cu caracter misionar-filantropic „Mâini întinse spre lucrarea poruncilor lui Dumnezeu”, 2015.
322. Conceptul Concursului „Alege Școala!”, 2015.

323. *Hotărârea Sfântului Sinod nr. 8319/3 noiembrie 2015*, adoptată în ședința din 28-29 octombrie 2015.
324. Conceptul Concursului național de creație „Biserica și Școala din sufletul meu”, 2016.
325. Calendarul Concursurilor Naționale Școlare organizate în anul școlar 2015-2016, fără finanțare M.E.N.C.Ș., aprobat prin Ordinul Ministrului Educației nr. 27492/12.02.2016.
326. *Hotărârea Sfântului Sinod nr. 4992/2 noiembrie 2016*, adoptată în ședința din 28-29 octombrie 2016.
327. *Hotărârea Sfântului Sinod nr. 7760/2 noiembrie 2016*, adoptată în ședința din 28-29 octombrie 2016.
328. Conceptul Concursului național de creație „Icoana și Școala mărturisirii”, 2017.
329. Anexa nr. 6 la Ordinul Ministrului Educației nr. 3248/14.02.2017, privind lista Concursurilor Școlare ce se vor organiza și desfășura la nivel național, fără finanțare M.E.N., în anul școlar 2016-2017.
330. *Hotărârea Sfântului Sinod nr. 7167/6 octombrie 2017*, adoptată în ședința din 5 octombrie 2017.
331. Conceptul Concursului Național Cultural-Artistic „Unirea: libertate și unitate”, 2018.
332. Anexa nr. 6 la Ordinul Ministrului Educației Naționale nr. 3076/17.01.2018, privind lista Concursurilor Școlare ce se vor organiza și desfășura la nivel național, fără finanțare M.E.N., în anul școlar 2017-2018.
333. *Hotărârea Sfântului Sinod nr. 3398 din 29 mai 2018*, adoptată în ședința din 24 mai 2018.